

Δρομολόγιο

ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Η Κλοπίτσα του Σπέρ

20
χρόνια

KANTZAS

η ... ανθρώπινη δύναμη

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΤΕΡΗΣ

ΣΤΟ ΤΕΡΜΑ

Μονόλογος

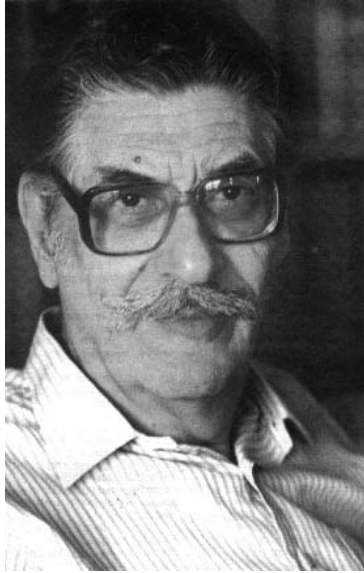
Εκδόσεις Δρομολόγιο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 3 ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΤΕΡΗΣ: Η απάντηση του Ασημάκη στον Ρένο
- 5 ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ: Ο Μανόλης Αναγνωστάκης κι
ο Ρένος Αποστολίδης στα Ηλύσια Πεδία
- 7 ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΓΕΡΗΣ: Καβάλα: Η «περίεργη πόλις»
του Νίκου Εγγονόπουλου. Άνθρωποι και κτίρια υπό το βλέμμα
του υπερρεαλιστή ζωγράφου και ποιητή
- 11 ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΗΣ: Μια μουσικοθεατρική παράσταση
στις Σέρρες στα τέλη του 19ου αιώνα
- 16 ΑΛΙΚΗ ΣΥΜΕΩΝΑΚΗ: Ο βοσκός
- 17 ΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΑΚΑΣ: Εικαστικά
- 33 ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Ζωγραφική
- 41 ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Το νησί
- 43 ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Γιώργος Καφταντζής και το θέατρο
- 51 ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ: Η συνάντηση με τη φίλη
- 58 ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο Φανοστάτης
- 65 ΧΡΙΣΤΑ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ: Δυο παράδοξες (σουρεαλιστικές) ιστορίες
- 66 ΓΙΩΡΓΟΣ Χ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ: Η μνήμη ματώνει
- 67 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΕΝΝΑΣ: Από την ανέκδοτη ποιητική συλλογή ΚΥΝΘΙΑ
- 69 ΠΑΜΠΛΟ ΝΕΡΟΥΔΑ: Ωδή στ' αλάτι
- 71 JAIME SABINES: Ο διάβολος κι εγώ καταλαβαινόμαστε
- 72 ΔΡΟΜΟΔΕΙΚΤΕΣ
- 76 ΚΑΤΙ ΣΑΝ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

*Σχέδιο εξωφύλλου: Νίκος Εγγονόπουλος «Η Ιστορία των Σερρών» 1971.
Προφανώς κάτι στις Σέρρες προκάλεσε το ενδιαφέρον του υπερρεαλιστή
ζωγράφου και ποιητή.*

*Δρομολόγιο: Περιοδικό λόγου και τέχνης (Τρίμηνη Περιοδική Έκδοση) *
Ιδιοκτησία “Πυξίδα” (Πολιτιστική εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα) *
Εκδότης Σάκης Π. Αραμπατζής * Διευθύνεται από Επιτροπή. * Τεύχος 8 * Τιμή:
5 € * ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ, ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ: ΤΑΧ. Δ/ΝΣΗ:
Τ.Θ. 112, 62100 Σέρρες τηλ. 23210 55557 / E-mail: dromologio@hotmail.com
* ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ: 20 € * Σελιδοποίηση / Φίλμ. / Εκτύπωση:
ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΚΗ Λευκώνας Σερρών, Τηλ.: 23210 98890
Τα κείμενα που φέρουν υπογραφή, εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα τους.*

Manolis Anagnostakis

ΓΙΩΡΓΟΣ Κ ΑΡΤΕΡΗΣ

Η απάντηση του Ασημάκη στον Ρένο

Διαβάζοντας ότι στο αρχείο του Ρένου Αποστολίδη «περιέχεται σημαντικότατο υλικό προς δημοσίευση» (Δρομολόγιο, τεύχος 7), δεν μπόρεσα να καταλάβω γιατί οι γιοι του (Ηρκος και Στάντης Αποστολίδης) που, όπως φαντάζομαι, διαχειρίζονται το αρχείο του πατέρα τους, διάλεξαν να δημοσιεύσουν ένα κείμενο που δύσκολα θα το χαρακτήριζε κανείς «σημαντικότατο», ούτε καν σημαντικό. Το λέω αυτό γιατί μέσα σε λίγες αράδες –σ’ ένα «σημείωμα» – δύσκολα θα μπορούσε να καταδέσει κανείς μια σοβαρή άποψη για τέσσερις συγχρόνους ανθρώπους. Το «σημείωμα» μπορεί να επιγράφεται *Μανόλης Αναγνωστάκης*, ωστόσο η μπάλα παίρνει και τον Ασημάκη Πανσέληνο και τον Τίτο Πατρίκιο και τον Γιώργο Σεφέρη. Όσο κι αν «η Κριτική έχει σθήσει στον Τόπο και όλοι βαφτίζονται “μεγάλοι!”» (από τον πρόλογο του «σημειώματος»), είναι παρακινδυνευμένο και ίσως αφελές να πιστεύουμε ότι μια σειρά αφοριστικών προτάσεων

θα μπορούσε να δώσει ανάσες σ' αυτή τη σθησιμένη «Κριτική». Εξάλλου, ο Σεφέρης τουλάχιστον δεν βαφτίστηκε απλώς μεγάλος, πήρε και το χρίσμα το βραβείο νόμπελ αποτελεί μια διεδνή αναγνώριση που δύσκολα μπορεί να αμφισβητήσει κανείς το κύρος της. Βέβαια, ορισμένοι έχουν την τάση να αμφισβητούν τα πάντα και τους πάντες' όταν αναφέρονται στον Καβάφη, δε χάνουν την ευκαιρία να δηλώσουν ότι ήταν ομοφυλόφιλος και να κάνουν κουτσομπολιά. Κάποιοι άλλοι πάλι που φυτρώνουν σα μανιτάρια στο στερέωμα της ελληνικής γραμματολογίας, κόλλησαν στον Παπαδιαμάντη και έμειναν εκεί, δίνουν την εντύπωση μάλιστα ότι πλέκουν διδυράμβους όχι στο συγγραφέα, αλλά στον «κοσμοκαλόγερο». Θέλω να πω με άλλα λόγια πως η κριτική δεν έσβησε στον τόπο (απαλείφω τα κεφαλαία Κ και Τ), απλώς κάνει το παιγνίδι της όπως λίγο πολύ το έκανε πάντα.

Άφησα για το τέλος τον Ασημάκη Πανσέληνο, που είχα την τύχη να τον γνωρίσω προσωπικά και να τον εκτιμήσω σαν άνθρωπο, ενώ πολύ ωρύτερα τον είχα εκτιμήσει σαν συγγραφέα. Μεταφέρω τα λόγια του από το «Νερά και χώματα και άλλα πολλά» γιατί έχω την αίσθηση ότι δίνουν μια εύστοχη απάντηση στα διάφορα παιγνίδια:

Και πήγε ο νους μου τότες, 50 χρόνια πίσω, στη θεία Αμερσουδά της γειτονιάς μου που είχε λύσει όλα τα υλικά και ηθικά προβλήματα της μικρής επαρχιακής ζωής με το να βλέπει όλες τις γυναίκες της Μυτιλήνης πουτάνες!

-Της κυρίας Καλυψώς την κουζίνα δεν τη χτυπάει ο ήλιος το καλοκαίρι, θεία Αμερσουδά, κι έχει δροσιά, της είπε κάποτε η μάνα μας.

-Πουτάνες, μωρέλλι μ', πουτάνες! Τι περιμένεις;

Υ.Γ. Για τον Μανόλη Αναγνωστάκη που έφυγε πριν δημοσιευτούν αυτές οι γραμμές, αντιγράφω λίγους στίχους από το ποίημά του Θα 'ρθει μια μέρα... – για το καλό ταξίδι –, όπως τα γαρίφαλα παλιά που μου έδινε η γιαγιά μου όταν με ξεπροβόδιζε τα καλοκαίρια. Απλός διαβρωτικός ο λόγος του:

Θα 'ρθει μια μέρα που δε θα 'χουμε πια τι να πούμε

με
Θα καθόμαστε απέναντι και θα κοιταζόμαστε στα

μάτια
Η σιωπή μου θα λέει: Πόσο είσαι όμορφη, μα δε

βρίσκω άλλο τρόπο να σ' το πω
Θα ταξιδέψουμε κάπου, έτσι από ανία ή για να

πούμε πως κι εμείς ταξιδέψαμε.

Ο Μανόλης Αναγνωστάκης κι ο Ρένος Αποστολίδης στα Ηλύσια Πεδία

Ο αποθανών δεδικαίωται; Παλαιότερα που είμασταν περισσότερο ευλαβείς και θεοσεβούμενοι, ίσως και να απαντούσαμε καταφατικά στο πράγματι ζόρικο αυτό ερώτημα – και λέω ‘ζόρικο’ γιατί λίγοι είναι οι τεδνεώτες που φεύγοντας μας κληροδοτούν γαλήνη, προκειμένου να μην έχουμε αφορμές για τις μικρές ή τις μεγάλες τυμβωρυχίες μας. Όμως, οι περισσότεροι από όσους περνούν στο ‘εκεί’, και μάλιστα οι περισσότεροι των γραμμάτων και των τεχνών, αφήνουν συνήθως ανοιχτούς λογαριασμούς στο χρόνο. Και πώς να μην αφήσουν, μια και δεν υπάρχει έργο ζωντανό που να μένει κλεισμένο στην εποχή του και να μη μας βάζει αδιάκοπα ερωτήματα. Από την πλευρά αυτή το δηκτικό σχόλιο του Ρένου Αποστολίδη για τον Μανόλη Αναγνωστάκη, δημοσιευμένο στο τχ.7 του σεραϊκού Δρομολόγιου, θα μπορούσε να είναι ή ύψιστη ύβρις αν δεν γνωρίζαμε ότι ήδη και οι δυο συνομήλικοι, τόσο διαφορετικοί στη ζωή τους αλλά και τόσο αμετακίνητοι στα όσα βαθύτερα πίστευαν, πέρασαν αλλού.

Για να πω την αλήθεια, όταν πρωτοδιάβασα προ διμήνου το εν λόγω λήμμα με το οποίο ο Ρένος αξιολογούσε την παρουσία του ζώντος ακόμα Αναγνωστάκη, και πιθανώς πρόκρινε την απάλειψή του από μια μελλοντική έκδοση της *Ποιητικής Ανθολογίας* – πραγματοποιημένης στο μεταξύ ή όχι, δεν έχει και τόσο σημασία – εξοργίστηκα. Και τούτο όχι γιατί έχω εκφράσει δημόσια την εκτίμησή μου στο έργο και στην παρουσία του ποιητή. Προφανώς αυτό δεν μπορεί να με κάνει να αμφισβητήσω το αυτονόητο δικαίωμα του ανθολόγου – ας πούμε, του εμπειρότερου κατά την διάρκεια του μεταπολέμου – να επιλέγει ό,τι εκείνος κρίνει πως αξίζει να διασωθεί από τη γραμματεία μιας περιόδου. Με κάνει όμως να είμαι απαιτητικότερος από έναν τέτοιο, εγνωσμένης αξίας ανθολόγο, όταν αυτός ‘ανακοινώνει’ κάποιες νέες, σφόδρα αρνητικές αξιολογήσεις του, ανατρέποντας κρίσεις και δεδομένα που ο ίδιος είχε θέσει κάποτε. Όσο πιο ρηξικέλευδες είναι οι καινούργιες αξιολογήσεις, όσο πιο τολμηρές, γενναίες ή αμειλικτες, όσο εν πάση περιπτώσει επιθυμούν να ανατρέψουν έναν υποτιθέμενο κανόνα της σύγχρονης ποίησής μας, όπως άλλωστε διατείνεται και ο ίδιος στην καταληκτική φράση του

Ανάγκη δε πάντα να ξαναζυγιάζονται οι τάχα δημιουργικές προσφορές, και ν’ αποκαθλώνονται.,

τόσο περισσότερο θα έπρεπε να στηρίζονται από την κατά το δυνατόν διαυγέστερη κριτική αιτιολόγησή. Αιτιολόγηση που τουλάχιστον στο εν

λόγω αποστολίδειον σημείωμα του Δρομολογίου είναι δυστυχώς ανεπαρκής, ή πάντως, εμένα ως αναγνώστη δεν με ικανοποίησε.

Το ν' αποκαθηλώνεις πιστεύω πως γενικά είναι άγια και πολλαπλώς καθαρτήρια πράξη. Αρκεί να μη γίνεται αυτό με τυφλό και ισοπεδωτικό τρόπο. Βέβαια, δεν γνωρίζω ποιά ήταν τα νέα κριτήρια αξιολόγησης του Ρένου ως προς τα ποιητικά μας πράγματα, και, αλήθεια, ποια έργα βγήκαν σώα από το 'ξαναζύγιασμα' του, έτσι ώστε να μπορέσουμε να ζυγίζουμε κι εμείς με τη σειρά μας τον νέο και τελειωτικό 'κανόνα' του ανθολόγου. Ίσως για τον λόγο αυτό να άξιζε να δούμε κάπου συγκεντρωμένες τις ανάλογες, με ετούτη, για τον Μανόλη Αναγνωστάκη, ανασταθμίσεις του, όπως εμμέσως μας προτείνει σ' ένα εισαγωγικό κείμενο του ο εκδότης του Δρομολογίου. Αλλά αυτές οι υπονοούμενες θέσεις μιας αξιολογικής κλίμακας, όπου θα σαρωθούν «τ' ανάξια και τα σκουπίδια για να στηθούν τ' άριστα μόνο», θέσεις που απηχούν αντίστοιχες αξιωματικές επιλογές που κατ' επανάληψη είχε κοινοποιήσει σε γραπτά του ο Αποστολίδης, ε, αυτές οι θέσεις είναι καθ' ολοκληρίαν άποτες. Και μάλιστα προκειμένου για μια σύγχρονη τέχνη, όπως η ποίηση του μεταπολέμου, όπου το στοιχείο της πρόσληψης δεν καθορίστηκε και εξακολουθεί να μην καθορίζεται από το υψηλόν του Οράτιου ή από το ωραίον του Μπουαλώ, αλλά από αισθητήρια πολύ πιο ρευστά και πολύ λιγότερο στρογγυλεμένα.

Το να θέλεις να κατεβάσεις ορισμένους ποιητές από το βάθρο που θεωρείς ότι κακώς στήθηκε για τη δόξα τους, λέω και πάλι ότι δεν είναι μεμπτό. Και μ' αυτήν την έννοια, δεν θα με απασχολούσε η εξάλειψη του ποιητή των **Εποχών**, αν ήταν τεκμηριωμένη και δικαιολογημένη, και όχι επιχαίρουσα μέσα στη δογματική της αυτάρκεια. Ακόμα και αν τελικά αφ' εαυτού φθάνει στα όρια της υπερβολής το να ακούμε τον Ρένο να διατείνεται στα τέλη του 2000, ότι είχε αρχίσει τη διαδικασία της 'Αξιολογίας' του, ότι «δεν βρήκα ουτ' ένα στίχο σχεδόν εκείνου [του Αναγνωστάκη, που άλλοτε, το 1946, στο περιοδικό *Ο Κύκλος*, τον είχε θεωρήσει ως «φορέα νέου ποιητικού ύφους»], άξιο [τόρα] να σωθεί σε μια κριτικότερη πια έκδοση [της *Ανθολογίας*]». Και γιατί, δεν βρήκε; Γιατί, όπως αναφέρει ανάμεσα σε άλλα ισοπεδωτικά και αυθαίρετα, στην ποίησή τους, ο Αναγνωστάκης και οι συνομήλικοί του, «δεν έχουν τι να πουν, δεν δουλεύει βαθύτερη σκέψη μέσα τους κι αυτογνωσία». Ε, όχι κι έτσι! Να παραδεχτώ ότι σ' αυτή τη γενιά υπήρξαν άλλοι που έμειναν στην ποίηση ωφέλιμιστικά, γιατί βρήκαν εκεί ένα θαυμάσιο επάγγελμα. Δεν έχω κανένα πρόβλημα να το δεχτώ. Αλλά προκειμένου για έναν ποιητή που προσανατολίστηκε, έφτασε και ρίζωσε στη σιωπή, επειδή ακριβώς υψωνόταν μπροστά του ολοένα και πιο καταδλιπτικό το όραμα της πραγματικής μας ήττας, του τι δηλαδή μπορεί να χρησιμεύσει πια η ποίηση στον καιρό μας; Προκειμένου για έναν ποιητή που έφτασε στο σημείο να αναρωτιέται στον *Στόχο* του, στα τέλη της δεκαετίας του '60, «το θέμα είναι τώρα τι λες», σε μια εποχή όπου σε άλλους περίσσευε η δυνατότητα να ασχούνται στον δημόσιο διάλογο, εκεί νομίζω πως τα πράγματα διαλέγουν από μόνα τους το ύφος τους.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΙΑΓΕΡΗΣ

Καβάλα: Η «περίεργη πόλις» του Νίκου Εγγονόπουλου. Άνθρωποι και κτίρια υπό το βλέμμα του υπερρεαλιστή ζωγράφου και ποιητή

Την τελευταία φορά που βρέθηκα για υπηρεσιακούς λόγους στην πόλη της Καβάλας ήταν στις 21 Ιουλίου 2000. Χρειάστηκε μια μικρή βόλτα στους δρόμους της, κοιτώντας στις πόρτες και τις βιτρίνες των καταστημάτων, για να διαπιστώσω ότι αυτή τη μέρα άρχιζε στην παραλία η 2η έκδοση βιβλίου. Η αφίσα της Έκθεσης ήταν εύγλωττη: «Δημοτική Βιβλιοθήκη Καβάλας – 2η Έκδοση Βιβλίου – 21 έως 30 Ιουλίου 2000.

Όμως την προσοχή μου κέντρισε το ζωγραφικό έργο του μεγάλου των υπερρεαλιστών (Ζωγράφου και Ποιητή) Νίκου Εγγονόπουλου που κοσμούσε την αφίσα. Ήταν ο πίνακας με τίτλο «Στο κατάστρωμα των καραβιών». Εύστοχη επιλογή μια και όλη η πόλη μοιάζει να είναι χτισμένη στο κατάστρωμα ενός καραβιού. Στην άκρη αριστερά του έργου ο Τζιάκομο Καζανόβα, στην άλλη άκρη, δεξιά, ο Ισίδωρος Ducasse, κόμης Λωτρεαμιόν με πτηνόμορφο πρόσωπο, πίσω η θάλασσα, κάποιο κατάρτι με σημαία, τα πανιά, τα σύννεφα και ο κόμης πάντα με το βιολί και το δοξάρι στα χέρια μπροστά από το βαρέλι. Στη μέση η γυμνόστηθη γυναίκα με το μισοκρυμμένο πρόσωπο και το θεατρικό φόρεμα της.

Ο συνειρμός ήταν αυτόματος: Ο Εγγονόπουλος πέρασε κάποτε από την Καβάλα, σκέφθηκα και όταν μετά από λίγο βρέθηκα συντροφιά με τους οργανωτές της Έκθεσης τους υποσχέθηκα να τους αποστείλω τη σχετική βιβλιογραφία. Πηγή μου το βιβλίο ΝΙΚΟΣ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ «...και σ' αγαπώ παράφορα» από τις εκδόσεις ΙΚΑΡΟΣ (1993), στο οποίο παρατίθενται οι επιστολές του Νίκου Εγγονόπουλου προς τη σύζυγο του Λένα.

Ο Νίκος Εγγονόπουλος σκηνογράφος – ενδυματολόγος του ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ που ανέβαζε το ΚΘΒΕ το 1964 στο αρχαίο θέατρο των ΦΙΛΙΠΠΩΝ στέλνει από την Καβάλα στην σύζυγο του τέσσερις επιστολές με ημερομηνίες:

27/5/1964 (αυτή η επιστολή στάλθηκε στην Αθήνα, από την Καβάλα)

11/7/1964 (από την Καβάλα προς Πρέβεζα, όπου είχε μεταβεί για διακοπές η κα Λένα Εγγονοπούλου)

Από την Καβάλα προς Πρέβεζα εστάλησαν και οι επιστολές με ημερομηνίες 15/7/1964 και 16/7/1964.

Στην πρώτη επιστολή ο Νίκος Εγγονόπουλος αρχίζει με την φράση: «Δρόμο παίρνω, δρόμο αφήνω, όπως τα παραμύθια». Και λίγο πιο κάτω περιγράφει την Καβάλα, έτσι όπως μόνο εκείνος γνώριζε να την περιγράφει: «...Η Καβάλα είναι μια περίεργη πόλις. Ανεβαίνεις σε μια κορφή βουνού. Μόλις φτάσεις στην κορφή κατεβαίνει τ' αυτοκίνητο από ιλιγγιώδεις κορδέλες: στους πρόποδες του βουνού είναι αμφιθεατρικά χτισμένη η πόλη. Έχει όλο λόφους χτισμένους. Στον πιο ψηλό είναι ένα κάστρο. Πάνω απ' όλα αυτά περνά ένα ρωμαϊκό υδραγωγείο, τεράστιο. Το ξενοδοχείο είναι καλό, «Αστέρας». Απ' την μπαλκονόπορτα ζήτησα να βλέπω προς το «Ιμαρέτ».¹ Μπρος στην πλατεία είναι το μνήμα της μάνας του Μωχαμέτ Αλη. Τώρα που επιστρέψαμε, ευτυχώς ο Καραντινός πήγε να συναντήσει κάποιο παλιό συμμαθητή του. Επωφελήθηκα και συνέχισα μέχρι το «Ιμαρέτ». Μέσα στη νύχτα είτανε φαντασμαγορικό. Μπήκα μέσα. Καταπληκτικό. Στοές και οντάδες και βρύσες. Ρώτησα. Ο Νάσερ δεν ενδιαφέρεται πια, το εγκατέλειψε, και τώρα στεγάζονται φτωχοί. Οι καπνοδόχες άχρηστες στα μαγερειά. Δεν γίνεται πια το φημισμένο πιλάφι των «που είμουνα και που βρέθηκα»...»

*

Στην επιστολή της 11/7/1964 ανακοινώνει στη σύζυγο του ότι διαμένει στο ξενοδοχείο ΠΑΝΟΡΑΜΑ. Προσπαθεί στα γεύματα να είναι μόνος αποφεύγοντας τους άλλους συντελεστές της παράστασης – ακόμη και τον Σωκράτη Καραντινό, τον σκηνοθέτη, και επωφελείται της φασαρίας που γίνεται σε παρόμοιες περιπτώσεις που κατατίθενται πολλές προτάσεις για την επιλογή της ταβέρνας:

«...Κι' έτσι και τραβώ σε μιαν άλλη ταβέρνα, μυτιληναίικια, πιο παραδαλάσσια, που είναι πολύ πιο συμπαθητική, έχει ψαρικά και χόρτα. Κρασί γιόκ. Και κεί έρχεται και με βρίσκει ο ποτέ μαθηματικός και νυν καπνέμπορος Πετρίδης, που ζει μόνος εδώ, στο ίδιο ξενοδοχείο με μένα. Έχει κλείσει το σπίτι του, γιατί φαίνεται πως η γυναίκα του, μαζί με το παιδί τους, μένει ή στην Αθήνα ή σε κάποιο βουνό. Δεν τον ρώτησα περισσότερο, γιατί μοιάζει στενοχωρημένος. Πάντως είναι ευγενικός, μιλά λίγο, σοβαρά, και σωπαίνει «tres a propos»...»

*

Στην επιστολή της 16/7/1964 ο Εγγονόπουλος είναι προβληματισμένος γιατί θα υποχρεωθεί να κάνει αβαρίες τροποποιώντας τα αρχικά του σχέδια για τα κοστούμια της παράστασης:

¹ Σημείωση του Δ. Δασκαλόπουλου που έχει την φιλολογική επιμέλεια του βιβλίου: «Ιμαρέτ»: Μνημειακό κτίσμα της Καβάλας, χτισμένο το 1817 από τον Μωχάμετ Αλι. Προοριζόταν για πτωχοκομείο και ιεροδιδασκαλείο. Κατά μαρτυρία της Λένας Εγγονοπούλου, ο ποιητής το αποκαλούσε «τεπελχανείο».

«...Έχω ν' αντιμετωπίσω όχι μόνο την ανικανότητα της ράφτρας αλλά και την κακή θέληση των ηθοποιών. Ο φουκαράς ο Καραντινός ενθουσιώδης, αλλά δεν βοηθά, γιατί δεν τα καταφέρνει να επιβληθεί...»

Μέσα σε αυτό το κλίμα ο Εγγονόπουλος έχει να αντιμετωπίσει και μια «πρες κόνφερανς» με ντόπιους δημοσιογράφους. Μετά το πέρας της συνέντευξης ακολούθησε γεύμα.

«...Είτανε κάτι το αρκετά οδυνηρό, μ' όλους αυτούς τους χοντρανθρώπους. Εξαιρέση κάπως ο καθηγητής Λαλένης, τύπος «δασκάλου» του Θεού, που λεν. Δεν έλειπε και ο κακεντρεχέστατος εκείνος συγγραφέας του άρθρου, το θυμάσαι, ντόπια ποιητική δόξα, που δε φτάνει ότι είναι τρομερά κοντός, αλλά και ανόητα ζηλόφθονος και... ζαχαροπλάστης το επάγγελμα. Ναι, αυτουνού ναι, του είναι απαραίτητη η ψυχανάλυση.

Χτες το απόγευμα που ξεκινούσαμε για τους Φιλίππους, καθώς το προαισθανόμουνα ότι θα μέναμε πολύ αργά. Πρόλαβα και αγόρασα δέκα δραχμών φουντούκια, όπου δώ είναι πολύ φρέσκα και πολύ καλά. Φουντούκια καθουρδισμένα. Επιστρέψαμε στις 2. Την υπόλοιπη νύχτα εκριδήκα: που να κλείσω μάτι με το έρμο το στομάχι που έχω και με τα φουντούκια...»

Βέβαια η τελευταία παράγραφος δεν είναι έξω από την ιδιοσυγκρασία του Εγγονόπουλου που απεχθάνονταν τις συνεντεύξεις και τις φωτογραφίες. Στους δημοσιογράφους απαγόρευε να κρατούν μαγνητοφώνάκι όταν τους μιλούσε και οι φωτογραφίες του που έχουν δει το φως της δημοσιότητας είναι ελάχιστες. «Αρνήθηκε να προβεί σε «δηλώσεις» εξηγώντας πόσο άχρηστες θα ήταν και μάταιες» γράφει ο Απ. Σπανοβασίλης στο «ΦΩΣ ΤΟΥ ΚΑΪΡΟΥ» (22/2/1954). «Είμαστε οι πρώτοι δημοσιογράφοι που παραβιάζουμε το άβατο του εργαστηρίου του, εδώ και πολλά χρόνια» διαβάζουμε σε κείμενο στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» της 17/9/1976 που υπογράφουν οι Γ. Λιάνης και Φ. Πετραλιά.

«Αν και τον κουράζει ο θόρυβος που προκαλεί μια συνέντευξη, ο Εγγονόπουλος, δέχθηκε μια συζήτηση...» γράφει ο Α. Δεληγιάννης στο «ΒΗΜΑ» της Κυριακής 6/1/1980. Στη Φρίντα Μπιούμπη όταν προσπαθεί να του πάρει μια συνέντευξη της απαντά: «Με τιμάτε σας ευχαριστώ, αλλά όχι αμέσως. Αφήστε να περάσει λίγος καιρός» «ΙΚΟΝ» (τεύχος 7 – Καλοκαίρι 1981). Αλλά και ο Θεodorής Μανίκας θα σημειώσει στο «ΒΗΜΑ» (Κυριακή 5/11/1995): «Την άνοιξη του 1981 χάρη στις καλές προσπάθειες της κας Ελένης Εγγονοπούλου είχα την ανέλπιστα για έναν νεαρό δημοσιογράφο ευκαιρία να με δεχθεί στο εργαστήριο του ο Νίκος Εγγονόπουλος για μια συνομιλία».

Θυμάμαι κι εγώ με πόση χαρά η σύζυγος του με έδειχνε πριν από δυο, τρία χρόνια μια σπάνια φωτογραφεία του Εγγονόπουλου με τον Κόντογλου, ντυμένοι καλόγεροι που τραβήχτηκε στο Άγιο Όρος πριν από χρόνια και η οποία κοσμούσε τις σελίδες ενός βιβλίου, για τον δεύτερο, που μόλις είχε κυκλοφορήσει.

Αλλά μια και αναφερθήκαμε στη δύσκολη επαφή του Εγγονόπουλου με τους δημοσιογράφους παραθέτω εδώ ένα απόκομμα εφημερίδας που έστειλε στη σύζυγό του με την επιστολή 11/7/1964. Το κείμενο δημοσιεύθηκε στις 10 Ιουλίου 1964 στην εφημερίδα της Καβάλας «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ» με τίτλο: «Δια την τραγωδίαν Ιππόλυτος. Ήρχισεν η κατασκευή του σκηνηνικού εις το αρχαίον θέατρον των Φιλίππων. Ομιλεί ο ποιητής και ζωγράφος κ. Νίκος Εγγονόπουλος δια το αριστούργημα του αρχαίου τραγικού Ευριπίδη».

Ο Εγγονόπουλος και η Εφημερίδα είναι άψογοι. Διαβάζουμε από τις σημειώσεις του Φιλολογικού Επιμελητή:

Το κείμενο του αποκόμματος έχει ως εξής:

«Εν τω μεταξύ, με την άφιξιν εις Καβάλαν του εξαιρετού ποιητού και ζωγράφου κ. Νίκου Εγγονόπουλου, ο οποίος ως γνωστόν φιλοτεχνεί το σκηνηνικόν και τα κοστούμια του έργου, ήρχισε συστηματικώς η κατασκευή του σκηνηνικού εις το θέατρον των Φιλίππων. Ο κ. Εγγονόπουλος ευρίσκεται σε συνεχή συνεργασία μετά του κ. Σ. Καραντινού δια την ρύθμισιν όλων των λεπτομερειών της κατασκευής και της ζωγραφικής εμφανίσεως του σκηνηνικού. Χαρακτηριστικόν του πνεύματος που διέπει την εργασίαν του κ. Ν. Εγγονόπουλου είναι η εξής δήλωσις του σχετική με τον Ιππόλυτον, την οποίαν ο εκ των κορυφαίων νεοελλήνων ποιητών είχε την καλωσύνην να μας κάνει:

«Η Φαίδρα του Ιππολύτου έχει τη χάρη της πικροδάφνης. Ο Ιππόλυτος έχει τον τίτλο «στεφήςφόρος», όχι γιατί φορεί στεφάνι, αλλά γιατί φέρνει, «φέρει», στεφάνι στην Αρτεμη. Το στεφάνι το φορά ο Θησεύς, χλωρό στεφάνι, χρυσό, που το πετά σαν ακούει το άγγελμα της συμφοράς του. Τούτο το έργο του Ευριπίδη είναι ένα από τα πιο τέλεια (καταπληκτικά τέλειο) αριστουργήματα θεατρικής δημιουργίας και συνδέσεως. Τι άφταστο, τι έξοχο θεατρικό παιχνίδι. Προσέφερα μ' όλη μου την καρδιά τη δουλειά μου για την πραγματοποίησή του Ιππολύτου στους Φιλίππους κι η χαρά μου είναι μεγάλη που συνεργάζομαι με τον φίλο μου Σωκράτη Καραντινό, στο πρόσωπο του οποίου, τι σπάνιο, η αισθητική γίνεται ένα με την ηθική».

Ο ποιητής στην Καβάλα, 1964 - Ν. Εγγονόπουλος

Γιάννης Παπαϊωάννου

ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΗΣ

Μια μουσικοθεατρική παράσταση στις Σέρρες στα τέλη του 19^{ου} αιώνα

*Η «Λύρα του Γερο - Νικόλα» του Δημητρίου Κόκκου
στις Σέρρες το 1892¹*

Το Σεπτέμβριο του 1999 ο συγγραφέας μουσικών εκδόσεων Τάκης Καλογερόπουλος εξέδωσε τον τέταρτο τόμο του Λεξικού της Ελληνικής Μουσικής².

Στη σελίδα 618 και στο λήμμα Παπαϊωάννου Ιωάννης, κωμικός ηθοποιός και τραγουδιστής του Μουσικού Θεάτρου, καταγράφεται μια σημαντική για την πόλη μας μουσικοθεατρική παράσταση από ατιτλοφόρητο

¹ Σε πρώτη μορφή περιλήφθηκε στα 10 αδημοσίευτα ιστορικά σημειώματα (1892-2000), έκδοση περιορισμένου αριθμού CD ROM από το Τμήμα Πληροφορικής του Τ.Ε.Ι. Σερρών, Σεπτέμβριος 2004, και στο Φ. 4921/24-3-2000 εφημερίδας «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ»

² Τάκης Καλογερόπουλος, *Το Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής*, εκδ. Γιαλελή, τόμ. τέταρτος, Αθήνα 1999.

θίασο του 19ου αιώνα. Ο λόγος για το κωμειδύλλιο του Δημητρίου Κόκκου *Η Λύρα του Γερο - Νικόλα* (πανελλήνια πρώτη: Αθήνα 1891), που ανέβηκε στα Σέρρας το 1892.

Θεωρούμε σημαντική την παράσταση γιατί, εκτός των άλλων, ο Γιάννης Παπαϊωάννου υπήρξε ο «κυριότερος διασάρχης - πρωταγωνιστής και 'στυλοβάτης' της Οπερέτας, μόνιμος εργοδότης των μεγάλων 'μαιτρ' του είδους Θεόδωρου Σακελλαρίδη, Ν. Χατζηαποστόλου, ιδρυτής της περιφημής 'Ελληνικής Οπερέτας Παπαϊωάννου' των Αθηνών το 1916».

Η καταγραφή αυτή στάθηκε αιτία για την ευρύτερη δημοσιοποίηση του γεγονότος με την πρώτη δημοσίευσή μας, υπό τύπον ανακοινώσεως, στον *Καθημερινό Παρατηρητή* των Σερρών, φ. 24.3.2000.

Η παράσταση καταγράφεται και στον ΙΕ' τόμο του *Νεώτερου Εγκυκλοπαιδικού Λεξικού*, όπου ο Ι. Παπαϊωάννου φέρεται ως «εμφανισθείς το πρώτον εν Σέρραις το 1892 εις το έργον *Ή λύρα του Γέρω - Νικόλα*»³.

Την πληροφορία αποδησαυρίζουμε και από την εγκυκλοπαίδεια *Επιστήμη και Ζωή*, απ' όπου επί λέξει μεταφέρουμε πως [ο Ι.Π.] «εμφανίστηκε για πρώτη φορά στις Σέρρες, το 1892, στο κωμειδύλλιο *Ή λύρα του Γερο - Νικόλα*»⁴.

Ο Θεόδωρος Έξαρχος, εξάλλου, κάνει σαφή αναφορά στην παράσταση των Σερρών, μόνο που την τοποθετεί χρονικά στα 1890, προσθέτοντας πως «ο πρώτος σημαντικός ρόλος [του Ι.Π.] ήταν ο Μελανούρης στην *Ή λύρα του γερο - Νικόλα* του Δ. Κόκκου»⁵.

Από τον ίδιο πληροφορούμαστε επίσης πως ο Ι.Π. το 1894 παντρεύτηκε την ηθοποιό Σαπφώ Τίβερίου (Αλκαίου) και περιόδευσε στις πόλεις του Πόντου. Το 1895 έπαιξε στον *Δον Κιχώτη* του Ιδομ. Στρατηγοπούλου με το θίασο του Δημ. Κοτοπούλη στο θέατρο Ομοιοίας. Το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου άρχισε τη συνεργασία του με το μέγιστο των Ελλήνων ηθοποιών Ευάγγελο Παντόπουλο και εμφανίστηκε στο θέατρο «Τσόχα». Με τον Παντόπουλο, που υπήρξε και δάσκαλός του, το 1899 ερμήνευσε τον Περικλή Σουρτούκη στην *Καραντίνα* του Νικ. Λάσκαρη κ.λπ. Συνέχισε τις επιτυχίες του με έκτακτες εμφανίσεις. Είναι αδύνατη η αναφορά όλων των έργων που ανέβασε και των ρόλων που ερμήνευσε με το σπάνιο υποκριτικό του ταλέντο δίνοντας προτεραιότητα στην ενίσχυση, ανάπτυξη και διάδο-

³ *Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν*, έκδ. της Εγκυκλοπαιδικής Επιθεωρήσεως «Ηλιος», τόμ. ΙΕ, Αθήναι, σ. 451.

⁴ *Επιστήμη και Ζωή*, τόμ. δέκατος πέμπτος, 223.

⁵ Θεόδωρος Έξαρχος, *Ελληνες ηθοποιοί. «Αναζητώντας τις ρίζες»*, εκδ. «Δοδώνη», Αθήνα - Γιάννινα 1 (1995), 100.

ση της ελληνικής οπερέτας και εμπυχώνοντας τους Έλληνες συνθέτες και συγγραφείς. Το 1929, με κλονισμένη υγεία, διέκοψε τις εμφανίσεις του και ύστερα από δύο χρόνια πέθανε.

Όμως, το νέο στοιχείο που κομίζει ο κ. Καλογερόπουλος με το Λεξικό του, και που ενδιαφέρει άμεσα την ιστορία και τη μουσικοθεατρική δραστηριότητα των Σερρών κατά την εκπνοή του 19^{ου} αι., είναι η διαφοροποίησή του από τη μέχρι σήμερα βιβλιογραφία σχετικά με το χρόνο (1869) και τον τόπο γέννησης (ή ίσως της καταγωγής) του Γιάννη Παπαϊωάννου, που δεν είναι άλλος από τα τουρκοκρατούμενα Σέρρας.

Μπορούμε εδώ να υποθέσουμε, αν βεβαίως δεν πρόκειται για αδελφή ή σκόπιμη παράλειψη της αθηνοκεντρικής εκδοτικής ειδησεογραφίας, πως η τυχόν αποσιώπηση της σεραϊκής καταγωγής του Ι. Π. οφείλεται κυρίως στη στάση του ιδίου στο θέμα αυτό, απόλυτα κατανοητή και δικαιολογημένη για την εποχή εκείνη (Τουρκοκρατία στη Μακεδονία κ.λπ.).

Σε επικοινωνία που είχαμε, άλλωστε, με το συγγραφέα του Λεξικού μάς έκανε γνωστό το γεγονός της εκμυστήρευσης της καταγωγής του ιδίου (του Ι.Π.) σε συνάδελφό του ηθοποιό ή διασάρχη.

Η βεβαιότητα ότι ο Ι.Π. εγκαθίσταται οριστικά στην Αθήνα προ του 1900 αλλά και η παράλειψη του πατρωνύμου μάς στερεί τη δυνατότητα να ελέγξουμε εάν καταχωρήθηκε σε δημοτολόγιο ή μητρώο αρρένων της περιοχής μας. Στην παλαιότερη σωζόμενη πηγή για την περιοχή μας -τα αρχεία και οι πηγές της πόλης καταστράφηκαν από την τελευταία πυρπόλησή της το 1913-, τον εκλογικό κατάλογο του 1914 της επαρχίας Σερρών, αναφέρονται επτά εκλογείς με το επώνυμο Παπαϊωάννου, ένας με το ονοματεπώνυμο Παπαγιαννάκου Παναγιώτης του Παπαγιαννάκη, έτος γενν. 1864, Προβατάς Σερρών, και ο Παπαγιαννάκης Σταύρος του Ιωάννου, έτος γενν. 1874, Σέρρες⁶.

Τον Απρίλιο του 2000 επισκέφτηκε τα Σέρρας ο παλαιίμαχος διακεκριμένος ηθοποιός και μέλος του Σωματείου Ελλήνων Ηθοποιών (Σ.Ε.Η., ίδρ. 1917) Κώστας Καλουπτής (γένν.: Μελένικο, 1908). Στην πολύωρη συζήτηση που είχαμε κατά τη συνάντησή μας μας διαβεβαίωσε πως ο Ι.Π. δεν υπήρξε ποτέ μέλος του Σ.Ε.Η., από το αρχείο του οποίου ίσως διαπι-

⁶ Ο μοναδικός αυτός κατάλογος βρίσκεται στο αρχείο του περιοδ. Γιατί του Βασιλή Τζανακάρη, τον οποίο ευχαριστούμε για την παραχώρησή.

στωνόταν ο τόπος και η ημερομηνία γεννήσεώς του. Απέκλεισε επίσης την περίπτωση σεραϊκής καταγωγής του. Ο ίδιος (ο Κ.Κ.) είχε πολύχρονη φιλική και επαγγελματική σχέση με συγγενικά μέλη της οικογένειας Παπαϊωάννου, όπως τους ανηψιούς του Βύρωνα και Γεώργιο Κουμαριανό, τη σύζυγο του τελευταίου Ηρώ, τον Άλκη Βύρ. Κουμαριανό κ.ά.

Από έρευνά μας, ακόμα, στο Ληξιαρχείο των Αθηνών εξακριβώσαμε πως ο Ι.Π. του Κων/νου και της Αικατερίνης, διασάρχης, σύμφωνα με υπάρχουσα ληξιαρχική πράξη θανάτου, αριθμ. ΣΤ/48/31, που δηλώθηκε από τον ανηψιό του Βύρωνα Κουμαριανό, μηχανικό θεάτρου, γεννήθηκε το 1874 στην Αθήνα και πέθανε την 28.4.1931, σε ηλικία 57 ετών, στην Αθήνα.

Ωστόσο, σε ορισμένες πηγές, που ανατρέξαμε και παραθέτουμε παρακάτω ενδεικτικά, ως τόπος γεννήσεώς του αναφέρεται και πάλι η Αθήνα και έτος γεννήσεως το 1873 ή 1875. Αλλού παραλείπεται, πιθανόν από έλλειψη σαφούς τεκμηρίωσης:

1. Karl Nef, *Ιστορία της μουσικής*, κεφ. *Η οπερέττα*, Αθήνα 1960, σ. 606, σημ. 1. Δεν αναφέρεται τόπος γεννήσεως. Γέννηση 1875, θάνατος 1931, Αθήνα.

2. Κώστας Μυλωνάς, *Ιστορία του Ελληνικού τραγουδιού*, κεφ. *Ελληνική οπερέτα*, 3η έκδ., Αθήνα 1984, σ. 90. Δεν αναφέρεται ο τόπος γεννήσεως παρά μόνο σύντομο βιογραφικό και ανασκόπηση της πληθωρικής προσφοράς του στην ανάπτυξη της ελληνικής οπερέτας.

3. Θεόδωρος Έξαρχος, *Ελληνες ηθοποιοί*. Καταγράφεται ως διακεκριμένος κωμικός του θεάτρου και στυλοβάτης της ελλ. Οπερέτας. Έτος γενν. 1875. Πρώτη παράσταση στα Σέρρας 1890, θάν. 1931.

4. Γ. Καρακαντάς, *Απαντα του Λυρικού Θεάτρου από του 1300 έως σήμερα*, Αθήναι, σ. 678. Καταγράφεται ως ο κυρίως ιδρυτής της ελλ. Οπερέτας. Γέννηση και θάνατος στην Αθήνα (1873-1931).

ΕΚΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ 1914

Επώνυμο	Όνομα	Πατρώνυμο	Έτος γενν.	Επάγγελμα
Παπαϊωάννου	Δημήτριος	Παπαϊωάννης	1864 Βροντού Άνω	Κτίστης
Παπαϊωάννου	Ιωάννης	Κωνσταντίνος	1864 Ηράκλεια	
Παπαϊωάννου	Δημήτριος	Ιωάννης	1861 Σέρρας	Υπάλληλος
Παπαϊωάννου	Παπαναγιώτης		1868 Σέρρας	Γεωργός
Παπαϊωάννου	Χαράλαμπος	Παναγιώτης	1890 Σέρρας	Γεωργός
Παπαϊωάννου	Εμμανουήλ	Ιωάννης	1890 Σέρρας	Κρεσπώλης
Παπαϊωάννου	Κωνσταντίνος	Παπαϊωάννης	1879 Σέρρας	Υπάλληλος

5. Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν, όπως στη σημ. 2. Γέννηση και θάνατος στην Αθήνα (1873-1931).

6. Συγχρονος Εγκυκλοπαίδεια Ελευθερουδάκη, έκδ. τρίτη, τόμ. δέκατος. Καταγράφεται ως κωμικός ηθοποιός και διασάρχης που γεννήθηκε στην Αθήνα το 1873 και ανέβηκε στη σκηνή το 1890 (Αθήνα) ως τραγουδιστής. Δεν αναφέρεται έτος και τόπος θανάτου.

7. Επιστήμη και Ζωή. Καταγράφεται ό.π., σημ. 3 (γένν. 1873, Αθήνα, θάν. 1931).

Ο Γιάννης Παπαϊωάννου όταν πρωτοβγήκε στο θέατρο ως δραματικός ηθοποιός
(Από Το Αγνωστο θέατρο: Πίσω από την αυλαία, του Σώτου Πετρά, εκδ. Α' Μαντέλος,
Α' τόμ., Αθήνα, Μάρτιος 1974, σ. 34-36)

ΑΛΙΚΗ ΣΥΜΕΩΝΑΚΗ

Ο ΒΟΣΚΟΣ

Δε συνηθίζει ο βοσκός ν' αφήνει το κοπάδι...
Οι παραβολές μίλησαν για το απολωλώς πρόβατο,
όχι για τον άσωτο βοσκό,
μίλησαν για τον καλό ποιμένα,
το στοργικό πατέρα,
το σγουρόμαλλο αιπόλο,
όχι για το βοσκό - αναχωρητή,
τον ποιμένα - επαναστάτη.
Μα το κοπάδι ήταν μια σκλαβιά από γάλα,
μιά ανία από μαλλί
κι εκείνα τα κουδουνάκια
αφάνταστα εκνευριστικά...
Παρακαλώ... μη γίνεστε σκληροί...
Ο βοσκός δεν κίνησε να βρει καλύτερο κοπάδι,
καλύτερο γκρεμό προσπάδησε να βρει,
μια κάποια ώρα ελευθερίας,
μια κάποια αιώρα καμωμένη από ίλιγγο
και απολογισμό.
Για μια στιγμή κοντοστάθηκε...
Τι θα γίνει το κοπάδι σαν έρθουν οι λύκοι;
Μα κι ο βοσκός των λύκων είναι χρόνια πεθαμένος.
Επιτέλους! Μια τίμια αναμέτρηση!
Ας τα βγάλουνε πέρα μόνοι τους λύκοι και πρόβατα.
Οι ισχυροί ας γελάσουν, οι μικροί ας χαθούν...
Κι ο βοσκός, θα 'ρθει η στιγμή
που θα μπερδέψει τα σύννεφα με τα πρόβατα.
Άλλωστε, έχει χρόνια που μετράει προβατάκια
και δεν μπορεί να κοιμηθεί...

Νίκος Γεωργάκας

Μια εικαστική «συνάντηση» στη Βιβλιοθήκη του Τ.Ε.Ι. Σερρών

Όταν σχεδιάζα τη βιβλιοθήκη του Τ.Ε.Ι. Σερρών, είχα κατά νου ένα αρχιτεκτονικό χώρο όχι απλής εναπόθεσης βιβλίων, αλλά έκθεσής τους. Ένα χώρο δημιουργίας, αναζήτησης, έκφρασης. Λίγα χρόνια αργότερα ο εικαστικός Νίκος Γεωργάκας έδωσε στην αρχιτεκτονική μου αυτή παρέμβαση την επιθυμητή καλλιτεχνική διάσταση. Πάντρεψε το χώρο με τις γλυπτικές του ανησυχίες, ενσωμάτωσε στα αρχιτεκτονικά στοιχεία του κτιρίου τις εικαστικές του κατασκευές.

Ο συμπολίτης μας Νίκος Γεωργάκας, σπούδασε μηχανικός Η/Υ στο Πολυτεχνείο Πατρών, αλλά πέρασε γρήγορα από τη γοητεία των αριθμών στην αξεπέραστη γοητεία της εικαστικής φόρμας και των υλικών. Τα αδρά, στιβαρά και μεγάλου μεγέθους έργα του σε τρεις διαστάσεις εκφράζουν το δυναμικό πλαστικό αίσθημα που διαθέτει. Οι εικαστικές του δημιουργίες περιστρέφονται γύρω από την επεξεργασία του ξύλου και του σιδήρου. Διακρίνονται για τη γραμμή και την άψογη επεξεργασία των υλικών. Μια τάση για κίνηση, για ξεπέταγμα, για απογείωση από τη στατικότητα και την ακινησία είναι εμφανής παντού.

Στο χώρο της βιβλιοθήκης, το ΑΕΝΑΟ Ι, το ΠΑΡΑΒΟΛΟΕΙΔΕΣ και το ΚΥΜΑ «πυκνώνουν» τον αρχιτεκτονικό χώρο και συνδιαλέγονται με το πολύβουο πλήθος των σπουδαστών.

Η ΝΙΚΗ, στον προθάλαμο του Συνεδριακού Κέντρου, μονήρης και αιγιματική ανθρώπινη φιγούρα, διακριτικά παρακολουθεί τα τεκταινόμενα. Ο Νίκος Γεωργάκας μας εκπλήσσει συνεχώς με τις νέες του δημιουργίες, όπως η ΑΙΓΑ, ΝΑΥΤΙΛΟΣ, ΦΑΕΘΩΝ, ΕΣΥ & ΕΓΩ, ΣΠΕΙΡΑ, ΗΛΙΘΙΟΣ ΝΙΚΗΤΗΣ κ.ά. Εκφραστικός και συναισθηματικός και στα κείμενά του, που συνοδεύουν τα έργα του.

Και κάτι άλλο. Αγαπά πολύ τον τόπο του.

Εμείς τον ευχαριστούμε θερμά, που πήρε την πρωτοβουλία να εκθέσει έργα του στους χώρους μας. Γιατί πέρα από την αισθητική απόλαυση που γευόμαστε καθημερινά στους χώρους δουλειάς μας, μας υπενθυμίζει τη δυναμική της τοπικής καλλιτεχνικής δημιουργίας, που πολλές φορές αγνοούμε. Και όμως είναι και ισχυρή και αξιόλογη.

Ευχαριστούμε Νίκο.

Αύγουστος 2005
Λίλα Θεοδωρίδου – Σωτηρίου
Αρχιτέκτων, Επιχ. Καθηγήτρια

AENAO I
(ΤΕΙ ΣΕΡΡΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ)

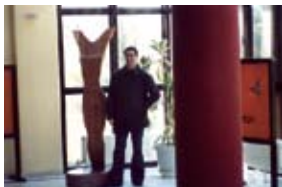

ΠΑΡΑΒΟΛΟΕΙΔΕΣ
(ΤΕΙ ΣΕΡΡΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ)

Ελεύθερη διασκευή του έργου
«ΤΟ ΚΥΜΑ»
της BARBARA HEPWORTH.
Υποκλινόμαι....

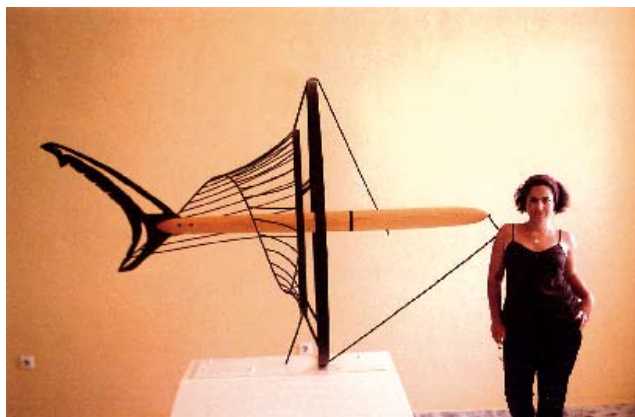
ΚΥΜΑ
(ΤΕΙ ΣΕΡΡΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ)

ΝΙΚΗ

(ΤΕΙ ΣΕΡΡΩΝ, ΠΡΟΘΑΛΑΜΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ)

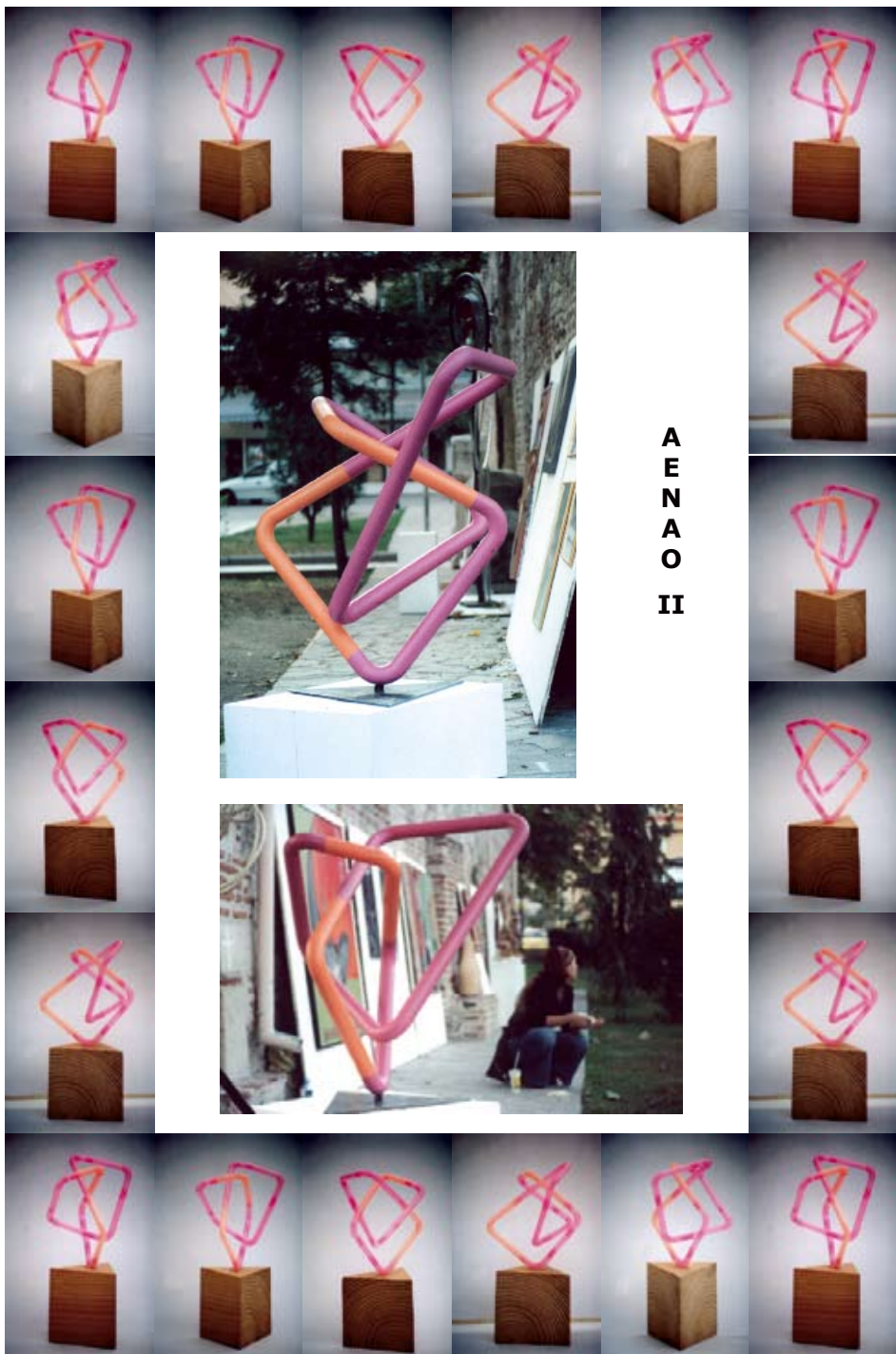
ΦΑΕΘΩΝ

Χρυσές τομές,
αριθμοί
FIBONACCI,
οι καμπύλες
του Θεού.

ΝΑΥΤΙΛΟΣ

A
E
N
A
O
I
I

Με έκαναν να ντρέπομαι
που την έφτιαξα,
Αλλά η ντροπή είναι όλη δική τους.
Μετά την έσπασαν σε κομμάτια
«κατά λάθος».
Ο Κων/νος εκ των υστέρων
ήθελε το κεφάλι.
Εγώ όμως ήδη την είχα ξεφορτωθεί
στον κάδο της γειτονιάς.
Ενοχή όσο και το κωλόμπαρο
της γειτονιάς μου.

ΤΑ ΜΑΛΛΙΑ

Πάει
η κατσικούλα.....πάει...
Πάει η κατσικούλα.....πάει...
Φτύνει μίσος και χολή για
τους ανθρώπους.
Εμείς τη σκοτώσαμε.
Μη φοβάσαι όμως, θα ζήσεις.
Δεν ήρθε
η ώρα σου ακόμη.

ΑΙΓΑ

Με μάγεψε με το που την είδα.
Ζήλεψα!!!
'Ηθελα να την φάω.
Κλωθογύρισε στο μυαλό μου
για μήνες.
'Ηξερα πως θα αντέγραφα.
Τώρα όμως είναι και δικιά μου.

ΚΑΡΕΚΛΑ FRANK GEHRY

ΕΣΥ ΚΑΙ ΕΓΩ

Ιδρώνω, πνίγομαι, ξενουχτώ...
Πίσω ακούω τη θάλασσα
της ματαιότητας
Κι όμως εκεί, με πείσμα
στο τίποτα
Για την χαρά που θα σβήσει
τη στιγμή της εκπλήρωσης.
ΔΟΞΑ στο μαραθωνοδρόμο
σαλίγκαρό μου !!!!
VAE VICTIS*
(Ουαί τοις ηττημένοις)

ΗΛΙΘΙΟΣ ΝΙΚΗΤΗΣ
(ΡΟΔΟΛΙΒΟΣ, ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ)

ΓΙΑ ΙΔΕΕΣ, ΣΧΟΛΙΑ & ΑΤΕΛΕΙΩΤΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ: matoniko@teiser.gr

Αλλού έβαλα το σχέδιο, αλλού τα χέρια, αλλού και τα δύο.
Ευχαριστώ τους: Γεωργάκα Ιωάννη, Καλούδη Σταύρο (ξυλογλύπτη),
Πολυβακίδη Δημήτρη (ζωγράφο-αγιογράφο), Ιορδανίδη Θεόδωρο (σκηνοθέτη).
Χωρίς αυτούς πολλά θα είχαν μείνει ξεχασμένα στο μυαλό.

Στην Πάτρα,
Ήπια μισό μπουκάλι ούισκι
& κοιτούσα βαρεμένος κάτω απ'το μπαλκόνι.
Μετά την έκανα σε κάρβουνο.
Χωρίς εικόνες & μνήμη συνειδητή,
στο πάτωμα του ξενοδοχείου.
Ο Δημήτρης και ο Σταύρος την τελείωσαν
τέσσερα χρόνια μετά στις Σέρρες.
ΤΗΝ ΨΥΧΗ.

ΨΥΧΗ

Γιώργος Χαραλαμπίδης

Ο Γιώργος Χαραλαμπίδης γεννήθηκε στο Χριστός Σερρών στις 9-11-1955. Καθηγητής στο επάγγελμα, ασχολήθηκε με τα κοινά της ιδιαίτερης πατρίδας του, η οποία τιμώντας τον ως άνθρωπο και ως ζωγράφο, έδωσε τον όνομά του στο δημοτικό στάδιο.

Η ζωγραφική του χαρακτηρίζεται από μια απρόβλεπτη δυναμική με σουρεαλιστικές και κυβιστικές επιρροές. Η ποιητική αντίληψη είναι παρούσα στις καλλιτεχνικές, μόνιμες και επίμονες αναζητήσεις του, φορτίζει τα έργα του, παράγει αισθήματα, γίνεται αφορμή για περίσκεψη και περισυλλογή.

Κατά τα έτη 1981, 1984, 1992, 1997, οι ατομικές εκθέσεις του σε αίθουσες της πόλης των Σερρών, με γενικό τίτλο «Προσανατολισμοί», σημείωσαν μεγάλη επιτυχία. Το 1986 πραγματοποίησε ατομική έκθεση στη Θεσσαλονίκη. Παράλληλα έλαβε μέρος σε ομαδικές εκθέσεις.

Στις 19-11-1997 έφυγε απ' τη ζωή πάνω στην πιο γόνιμη περίοδο της καλλιτεχνικής δημιουργίας του.

Τελευταία Φώτα

Πετρώδης νεότητα

Τρυφερή γεωγραφία

Έκσταση

Εκκόλαψη

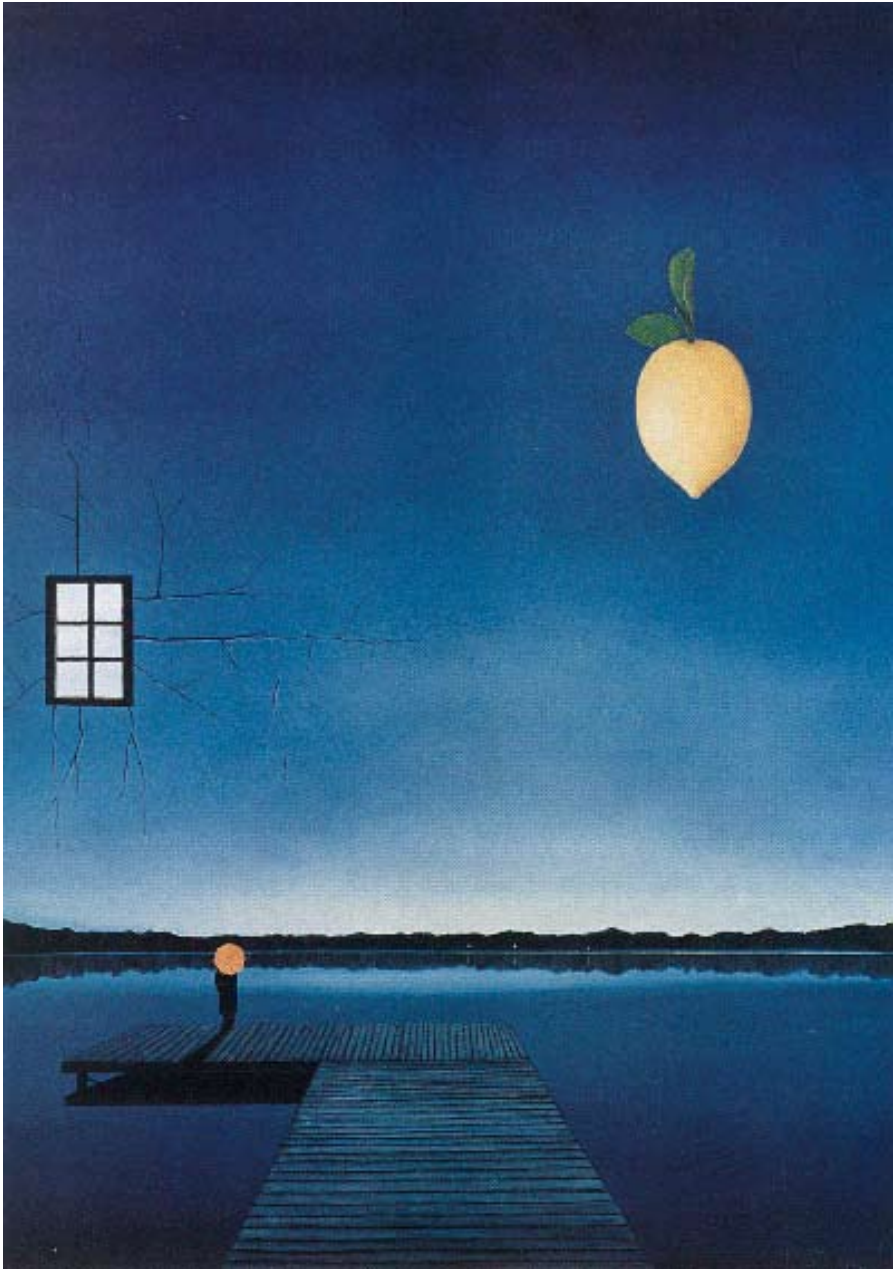

Στον ασβέστη του πρωινού

Μυθικό ακρογιάλι

Ατέρμονη σιωπή

Σαμοθράκη

Στο μπαρ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

ΤΟ ΝΗΣΙ

Όπου κι αν πάω πάντα κάτι μου θυμίζει
Στεγνές μα γεμάτες μέρες
Αλλοτινές εποχές
Πρωινά με καφέ
Ποδαρόδρομος με πολύ σκόνη
Το μαγαζί του Στέλιου
Τα κατσίκια και οι ψαρόσουπες
Το μουσείο
Οι βάδρες
Τα μαύρα βότσαλα

Το ομοίωμα της Νίκης στο μουσείο
Σε φέρνει μπροστά μου

Καταραμένο νησί
Ακόμα δεν κατάλαβα γιατί με τραβάς τόσο

Ίσως η Χώρα
Με τα στενά σοκάκια
Τα καλντερίμια

Κι εκείνες οι σκάλες
Που υγρή σαν τη θάλασσα
Έπαιζες με τα δάχτυλά μου

Έχω την αίσθηση ότι ο Γιώργος Χααραλαμπίδης εύρισκε πεδίο εμπνεύσεων για τη ζωγραφική μέσα στην ποίηση. Έτσι, θα μπορούσε να πει κανείς, εξηγείται η αγάπη του για την ποίηση αλλά και ο τρόπος που δούλευε και ολοκλήρωνε τα έργα του: άνοιγε μάχη πάνω στο μουσαμά πρώτα με τα μολύβια του και μετά με τα χρώματα. Όπως συμβαίνει με τους ποιητές, ξεκινούσε χωρίς θέμα. Αρχικά, αυτό το ξεκίνημα γινόταν σε πρόχειρα χαρτιά: εκεί συνήθως έκανε τις καθοριστικές προσεγγίσεις. Σχεδιάζε, έσβηνε, τσαντιζόταν, κάπνιζε σα φουγάρο στρίβοντας με τα χοντρά δάχτυλά του τα σιγάρα. Εξόν από ζωγράφο, τον θαύμαζα και σαν καπνιστή, δεξιότηχη στο στρίψιμο, δεξιότηχη γενικότερα. Είχε απίθανες δεξιότητες γεγονός που δεν ήταν θέμα μόνο χειριών ήταν και θέμα μυαλού. Στα τελευταία έργα

του κατάφερε να συνδυάσει τη δεξιοτεχνία με την ποίηση και τη ζωγραφική, έκανε κάποιες πολύ όμορφες συνθέσεις σε ξύλο χρησιμοποιώντας άμμο, ψηφίδες, μέταλλα, χρώματα, νομίσματα. Έδινε μεγάλη σημασία στην προσαρμογή και την προσάρτηση των υλικών. Περνούσε ώρες σχεδιάζοντας και ώρες προσαρμόζοντας, έδετε σε διαρκή αμφισβήτηση τις επιλογές του, δύσκολα έβαζε την τελευταία πινελιά. Πάλευε με τα χρώματα και συγχρόνως πάλευε μ' έναν άγριο τσιγαρόβηχα. Άνοιγε μέτωπα, είχε μέσα του αυτό το ασυμβίβαστο που έχουν οι νεωτεριστές είτε ζωγράφοι είναι είτε ποιητές.

Του άρεσε να μιλά και να παίρνει γνώμες για τα έργα του, ωστόσο δε μου αποκάλυψε ποτέ ότι έγραφε ποιήματα, ίσως γιατί πίστευε ότι, γράφοντας, έμπαινε σε ξένα χωράφια. Η ποίηση πάντως υπήρξε ο ζωτικός του χώρος, στήριξε την τέχνη του και τη ζωή του. Όταν δεν ζωγράφιζε, το 'χε συνήθειο ν' ανοίγει μια ποιητική συλλογή και να διαβάξει. Δεν είναι παράξενο λοιπόν που, εκτός απ' το να διαβάξει, έγραφε κιόλας. Το ποίημά του που δημοσιεύει το «Δρομολόγιο» είναι για τη Σαμοθράκη, το αγαπημένο του νησί και για έναν έρωτα προδομένο φαντάζομαι. Η ζωή μας είναι γεμάτη από προδομένους έρωτες και φίλους που χάσαμε, αμετάκλητα ορισμένες φορές. Και στις δυο περιπτώσεις, μας μένουν οι αναμνήσεις πικρή και ευλογημένη παρακαταθήκη, όπως αυτό το «καταραμένο» -λόγω της προδοσίας μάλλον - όμορφο νησί.

Γιώργος Καρτέρης

2

Το νησί και οι

Όπου και πάλι πάντα υπήρχε ο θάλασμος
 Στεφάνοι και κρητικές μέρες
 Ακατάληπτες εποχές
 Πρωινιά με καφέ
 Παπαρθεμιόπουλο με καλό αμύγδαλο
 Το μαγαζί του Στέφανου
 Τα μαγαζιά και οι φαρμακεία
 Τα μπαρ
 Οι βάρκες
 Τα μαγαζιά βότσαλα

Το ατομικό της Νίτσας στο μουσείο
 Σίε φέρνει μαρμαράκι μου

Καταρραμένο νησί
 Άσπρη για κατάρρα γιατί με τραβάς τόσο

Ίσως η Χώρα
 Μετα σπείρα σπείρα
 Τα μαγαζιά

Κ' εκείνοι οι αιώνες
 Που σπείρα σαν τη θάλασσα
 Έπαιζαν με τα δάχτυλά μου.

Χειρόγραφο του Γιώργου Χαλαμπιδή

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο Γιώργος Καφταντζής και το θέατρο

Δεν ξέρω αν η γνωριμία, η προσωπική επαφή με το δημιουργό μπορεί να θεωρηθεί πλεονέκτημα ή όχι όταν επιχειρείς να μιλήσεις για το έργο του. Εάν μπορείς να αποστασιοποιηθείς από τον άνθρωπο για να δεις το έργο του ή βλέπεις πιο βαθιά μέσα από τον άνθρωπο το έργο του. Αυτό είναι και θα παραμείνει ένα φιλοσοφικό – φιλολογικό ερωτηματικό.

Ο ίδιος γνώρισα πρώτα τον άνθρωπο. Με κέρδισε η αύρα του, η παρρησία του, η ευγένειά του, η ματιά του που έβλεπε και ρωτούσε σαν έφηβου. Το θεωρώ σαν μια από τις εύνους που μας χαρίζει η ζωή: που μιλήσα μαζί του. Μερικά πράγματα ο χρόνος τα αξιολογεί, το πέρασμά του τα αναδεικνύει, και πράγματι οι συναντήσεις, οι συζητήσεις μας, έχουν βαρύνει μέσα μου. Στη συνέχεια γνώρισα τον δημιουργό, τον πνευματικό άνθρωπο, τον άνθρωπο μέσα από τα γραπτά του. Ποιήματα, διηγήματα, χρονικά, ιστορικά χρονικά, θέατρο.

Την πρόσκληση για αυτήν την μικρή αναφορά στο έργο του, και κυρίως στο θεατρικό του έργο, την δέχτηκα με ιδιαιτελία: γιατί θα μου έδινε την ευκαιρία και την πρόκληση να βρεθώ για μια μικρή κουβέντα και πάλι μαζί του. Μελέτησα και πάλι το έργο του. Αν θα ήθελα με μια λέξη να τον προσδιορίσω, θα έλεγα απλώς «ποιητής», ο Γιώργος Καφταντζής είναι κύριος και πάνω από όλα «ποιητής». Η ποίησή του έχει τα πάντα. Τον άνθρωπο, το χρονικό του, τα πιστεύω του, τους φόβους και τις ελπίδες του, τα οράματά του, τον σκηνικό χώρο, το φως και τα σκοτάδια του και εικόνες, πολλές εικόνες. Είναι γεμάτες δύναμη.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Το σπίτι έρεε μονήρες, κλειστό και σκοτεινό
με τον παλιό του κήπο ρημαγμένο. Στους τοίχους ανηφόριζαν
σαύρες, ρωγμές και ανεξάντλητες σκιές.

Ακίνητες αράχνες παραδοκούσαν στις γωνιές.

Όλοι μέρα ήταν νεκρό ή προσποιούνταν το νεκρό
και σχεδόν ξεχνούσε. Μα μόλις έπεφτε το βράδυ άλλαζε.

Σάλευαν οι σκιές των πεθαμένων ένοικων
και άλλαζε ολότελα. Γινόταν παντοδύναμο.

Μπήκε αργά κουτσαίνοντας. Κάθισε στο σαλόνι
έβγαλε το μαντήλι του, σκουπίστηκε.

Οι μνήμες του σαν μέλισσες χρυσές πετούσαν
στο ανδισμένο γιασεμί των παλιών πραγμάτων.

Πάει καιρός... Πολύς καιρός...

Όλα θαμπά, στη λήθη εγκαταλειμμένα
και στη σιγή του ωχρού νεκράνθεμου.

Τα παράθυρα –που έβλεπαν;– κτισμένα
οι καθρέφτες ραγισμένοι, τα στρωσίδια φαγωμένα
στις βαδιές ξεκοιλιασμένες πολυθρόνες
σπάγκοι πεταμένοι χωρίς προορισμό.

Πλάι στις ασάλευτες κουρτίνες, λοξές φωτογραφίες
άγνωστων ανθρώπων. Η σκόνη ολόγυρα

κοιμάται σαν το αίμα τους. Μόλις τους κοιτάξεις
τα μάτια τους γεμίζουν δάκρυα τριανταφυλλένια.

Επέζησε άραγε κανείς; Αναρωτιέται ήσυχος.

Επέζησε κανείς; Και πάλι:

Τι θέλω εγώ σ' αυτό το ξένο σπίτι
με την κουφή γριά. Τι θέλω!

Τότε ξαφνικά έτριξε παράξενα η πόρτα
που οδηγούσε στο υπόγειο με το κρυφό τυπογραφείο
και φάνηκε η κουφή γριά.

Στάθηκε για λίγο ασάλευτη, με πρόσωπο αχνό
ύστερα σήκωσε τα φουστάνια δείχνοντας το ρόδο της
άτριχο, μαραμένο, κατακίτρινο.

Ο ποιητής υπάρχει σε όλο το έργο. Τα διηγήματά του, παραδείγματος
χάριν είναι μεγάλα ποιήματα. Υπάρχουν φράσεις που είναι μόνο καθαρή
ποίηση.

Όπως στο «Ανάμεσα στην αγάπη και στο θάνατο».

...Ήταν το δάκρυ της ή το κρασί που έσταζε από βαρέλι κάτω στα πλα-
κάκια;

Η στην «Πολιτεία με το χαμηλό ουρανό».

...Μήτε «κιχ» έκανε κι έπεσε κει θα ανάσκελα, για λίγο σπαρταρώντας και γέμισε τριανταφυλλένιο αφρό το στόμα παγωμένο.

Στις «Μεταμορφώσεις»

...Θυμούμαι κάποτε, που φίλησα ένα κορίτσι. Είδα ν' ανδρίζουν μονομιάς σαν πασχαλιές τα στήθια της, είδα να καθρεπτίζεται στα μάτια της το μπόι μου πιο ψηλό από τις λεύκες.

Και στην «Ογδοη σφραγίδα της Αποκαλύψεως».

...Πιο πίσω το παράθυρο άπλωνε την πόλη με τους λυπημένους δρόμους και τα γλυκά της κοιμητήρια. Φίλοι πεθαμένοι έστελναν με την ευωδιά των ρόδων τη συγνώμη τους. Από ένα μόν σημείο περνούσαν σκοτεινά πουλιά και χάνονταν. Χάιδεψε τους γδαρμένους τοίχους που έσταζαν τέλεια φρόικη και σαπισμένες αναμνήσεις.

Όμως και το θέατρο τον ποιητή φαίνεται πως τον καλεί και τον προκαλεί ακόμα από τα νεανικά του χρόνια.

Από «Το θέατρο στα βουνά της Δυτικής Μακεδονίας τον καιρό της κατοχής», ένα βιβλίο του πλούσιο σε ντοκουμέντα και πληροφορίες, με πλούσιο και πολύτιμο υλικό για μια εποχή μεγάλη αλλά και τραγική για την Ελλάδα, ο Γιώργος Καφταντζής μας αποκαλύπτει τη γνώση του και το βάθος της θεατρικής του παιδείας. Στρατεύεται στον αγώνα της αντίστασης ενάντια στον κατακτητή. Από τα χρόνια αυτά γράφει θέατρο και πρωτοστατεί στη δημιουργία ΕΠΟΝίτικου διάσου που περιοδεύει στα χωριά για να εμψυχώσει και να στηρίξει τον αγώνα.

Ο Γιώργος Καφταντζής γνωρίζει από θέατρο, γνωρίζει τη δύναμη που έχει το θέατρο. Τα χρόνια της κατοχής, του εμφύλιου και του μεταεμφυλίου γράφει τέσσερα επιθεωρησιακά έργα: «Ότι θέλει ο λαός», «Εαμική παρέλαση», «Η Ελληνίδα ψηφίζει» και «Σερραϊκές τρέλες». Γράφει ο ίδιος στο «θέατρο στα βουνά της Μακεδονίας»: «...Το γεγονός πως έπρεπε να μιλήσω μέσα από το θέατρο, σε ντόπιους ορεσίβιους και αντάρτες από όλα τα διαμερίσματα της χώρας, να δραματοποιήσω τα πολύ δραματικά κιόλας γεγονότα, ή να τα διακομωδήσω, ήταν κάτι που μου έφερνε απόγνωση... Αρχισα να γράφω κωμικά επιθεωρησιακά κομμάτια, όπως ανάβλυζαν απόφια από μέσα μου, ξεχνώντας όλες τις συνταγές και τις σκοπιμότητες. Εγραφα τη μέρα κλαίγοντας και γελώντας που λέει ο λόγος και καμιά φορά το βράδυ στη φλόγα του δαδιού... ένα έργο μπορούσε να 'ναι ποιοτικά καλό αν δικαίωνε τον αγώνα του λαού για την ελευθερία. Αν περιείχε, έστω και κρυπτογραφημένο, έναν εξορκισμό της χιτλερικής βαρβαρότητας... Ένα θέατρο ζωντανής επικαιρότητας, σαν καλλιτεχνικό δελτίο. Γυμνό, ουσιαστικό, αποσταγμένο. Γάργαρη και αστείρευτη πηγή της νέας μυθολογίας που δημιούργησε η γενιά μας...»

Και στο ίδιο βιβλίο, στο κεφάλαιο «Το γέλιο πράξη ελευθερίας» με γνώση και επιχειρήματα καταθέτει την άποψη πως με όργανο το θέατρο, προ-

σφέρει ένα φάρμακο θεραπευτικό και αναγκαίο τα δύσκολα εκείνα χρόνια, σαν τεχνητή αναπνοή: το γέλιο. Το γέλιο που αποτελεί βασική ανθρώπινη λειτουργία, που δεν αναβλύζει όμως από επίπλαστες χαρές, μα από τα βάδη της ζωής. Απ' όλα τα πλάσματα τα ζωντανά της γης, μόνον ο άνθρωπος γελά, κα το γέλιο ο Γιώργος Καφταντζής τα χρόνια αυτά στις επιθεωρήσεις του, στα σατυρικά σκετσάκια που γράφει το κάνει στα χέρια του όπλο, όπλο πολιτικό.

Το θέατρο του Γιώργου Καφταντζή, στην ευρύτερή του έννοια, είναι στρατευμένο θέατρο – όπως και το συνολικό του έργο – δέκτης ευαίσθητος, ζώντας στα νεανικά του χρόνια, στην πλέον ταραγμένη εποχή της νεότερης ιστορίας μας, πονά για τον συνάνθρωπό του, πολεμάει ενάντια στην αδικία και την καταπίεση, ασπάζεται ιδέες προοδευτικές, παλεύει με όλο του το είναι για ένα καλύτερο μέλλον του ανθρώπου και της ανθρωπότητας.

Η γερμανική κατοχή γίνεται το κομβικό σημείο για ανάσταση και ξύπνημα ενός ολόκληρου λαού. Τα χρόνια, τα μεγάλα χρόνια της εθνικής αντίστασης, ξυπνούν ελπίδες και οράματα, γενούν νέες ιδέες, αφυπνίζουν συνειδήσεις. Όμως μέσα από τον εμφύλιο, η εποποιία του '40 και αυτή της αντίστασης κατέληξε σε έναν εφιάλτη. Η Ελλάδα θα έβγαине από αυτόν τον εφιάλτη ερημωμένη, ταπεινωμένη και εξαθλιωμένη και ο Έλληνας φόβισμένος, αμήχανος και προδομένος.

Τα χρόνια αυτά ζούμε μια εποχή, ανοιγμένων πληγών, μια εποχή απόλυτης πολιτικής και κοινωνικής καθίζησης. Ο φόβος και ο κίνδυνος καιροφυλακτούσαν – δίκες, εκτελέσεις, καταδώσεις, φάκελοι, χαφιεδιλίκι – κυριαρχούσαν παντού.

Ο Γιώργος Καφταντζής μεταπολεμικά μας άφησε ένα ιστορικό δράμα τον «Εμμανουήλ Παπάς» ένα έργο φόρος τιμής στο Σερραίο αγωνιστή του '21 και δέκα θεατρικά μονόπρακτα, έκδοση του 1997. Ο «Εμμανουήλ Παπάς» ανέβηκε με επιτυχία το 1999 από το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Σερρών σε σκηνοθεσία Γιώργου Σίσκου με τον Λάκη Κομνηνό στον ομώνυμο ρόλο. Ο Γιώργος Καφταντζής με δωρικό λόγο και τελετουργική δομή μας μεταφέρει με σιγουριά στα μονοπάτια της εποχής του '21. Η συγγραφή ιστορικού δράματος είναι δύσκολη υπόθεση, και ήταν πολύ λίγοι οι λόγιοι και οι λογοτέχνες της χώρας μας που γνώριζαν τα μυστικά του θεατρικού λόγου, αλλά είχαν και τη βαθιά ιστορική γνώση ώστε να καταπιαστούν με τη συγγραφή ιστορικού δράματος.

«Εμμανουήλ Παπάς» Εκτη εικόνα (Ιούνιος 1821)

Αφήγητής

Μέρες και νύχτες πέρασαν βαριές κ' έσπασαν και νικήθηκαν οι άνθρωποι γιατί ήταν άπραγοι στον πόλεμο, με φτωχική αρματωσιά και οι εχθροί πολλοί και πάνοπλοι! Έτσι αυτοί που ξεκινούσαν νικητές γεμάτοι χρυσά όνειρα και γλυκές ελπίδες τρέχουν κυνηγημένοι ματώνοντας τη χώρα μέσα σε καπνούς και σε φωτιές. Και τρομαγμένα γυναικόπεδα κλαίει το κατόπι

τους και μαύρα πουλιά κράζουν αψηλά και όσοι πέφτουν στα χέρια των Αγαρηνών άλλους τους ψήνουν ζωντανούς, άλλους, τους κόβουν τα κεφάλια. Και παίρνουν οι δυστυχισμένοι τα βουνά, κρύβονται στα άγρια δάση φορώντας κουρέλια, τρώγοντας χορτάρια. Μήτε να γελάσουν πια μπορούν μήτε να θρηνηθούν.

«10 θεατρικά μονόπρακτα» 1997.

Σ' αυτά τα μονόπρακτα άλλοτε συγκαλυμμένα και άλλοτε πιο φανερά περνά όλο το μεταεμφυλιακό κλίμα για το οποίο αναφέρθηκα στην προηγούμενη ενότητα. Είναι έργα που προκαλεί και εμπνέει η δεκαετία του '50 και του '60, και ίσως αργότερα τα χρόνια της στρατιωτικής χούντας. Σε κάθε περίπτωση σ' αυτά τα δέκα μονόπρακτα ο Γιώργος Καφταντζής καταθέτει το θεατρικό του στίγμα: αυτό του κοινωνικού παρατηρητή, του ανθρώπου που αναδεικνύει κοινωνικά προβλήματα. Λιγότερο τον ενδιαφέρουν οι ατομικές και μεμονωμένες περιπτώσεις. Το άτομο στο έργο του κρίσκειται για να καταγράψει το συνολικό δράμα. Χώρος του η μεταπολεμική και μεταεμφυλιακή Ελλάδα.

Ένας χώρος χωρίς προσανατολισμό, χωρίς βάσεις, χωρίς καθαρό και καθορισμένο πρόσωπο, σχεδόν χαώδης. Ιδανικά και ελπίδες δείχνουν να έχουν καταρρεύσει μέσα του και γύρω του. Τα δέκα θεατρικά μονόπρακτα και την πρώτη φορά που τα διάβασα αλλά και τώρα πρέπει να καταδέσω ότι με έφεραν σε αμηχανία. Λες και ο συγγραφέας τους βρήκε στο θέατρο έναν χώρο, ένα πεδίο για να παίξει με τον θεατρικό λόγο και τις θεατρικές φόρμες. Κάτι όμως που και ο ίδιος καταθέτει στο εισαγωγικό σημείωμα της έκδοσης των μονόπρακτων. «...Σε μερικά – μας λέει – η θεματική υπερβολή και ο παράλογος χαρακτήρας αποτελούν μια εκτροπή από τα παραδομένα. Χωρίς ιδιαίτερη υποταγή στους τεχνικούς κανόνες...»

Ας τα δούμε όμως πιο αναλυτικά.

Το πρώτο με τίτλο «Νεκρό σημείο» και το τελευταίο «Το Φοινικό» φαίνεται τα πρόσωπα να έρχονται απευθείας από έναν κοινωνικό χώρο που μας αποκαλύπτεται ταραγμένος, που τον έχει κυριεύσει η βία και η απανθρωπιά. Και εδώ το ατομικό λειτουργεί σε απόλυτη σχέση με το γενικό, δείχνει να ξεπροβάλλει και να πηγάζει από αυτό. Οι ήρωές του είναι άτομα – σύμβολα – που τα έχει κυριεύσει ο πανικός ή και πέρα από αυτό η απόλυτη συγκατάβαση, η ανοχή και η αδράνεια. Σπρωγμένοι από αδιέξοδα και φόβους, κρατούν μέχρι το τέλος την άγρια, την σκληρή μοναξιά τους.

«Νεκρό σημείο»:

Ανδρας :...μας παραμονεύουν

Γυναίκα :Ποιοι

Ανδρας :Οι σπιούνοι

Γυναίκα :Οι ανόητοι. Ζητούν να μάθουν από μας κάτι, που και μεις

δεν ξέρουμε.

Και πιο κάτω

Ανδρας :...Μερικές πόρτες είναι σφραγισμένες... είναι οι πόρτες των άδειων δωματίων αυτών που εκτελέστηκαν ή έχουν κηρυχτεί σε αφάνεια.

Και αλλού

Ανδρας :Πόσο θέλει ακόμα ως την άνοιξη;

Γυναίκα :Δεν ξέρω. Ίσως ένας μήνας, ίσως και είκοσι αιώνες.

Πιο κάτω

Ανδρας :Πάψε να μου αλλάζεις διαρκώς το όνομα. Δεν λέγομαι Φίλιππας.

Γυναίκα :Με συγχωρείς, πάντα μπερδεύω τα ονόματα. Μου έμεινε από τότε που ήμουνα παράνομη.

Ανδρας :Τι ώρα είναι;

Γυναίκα :Δεν ξέρω, οι δείχτες του γυρίζουν προς τα πίσω.

Στο «Νεκρό σημείο» δύο άτομα ένας άνδρας και μια γυναίκα βρίσκονται εγκλωβισμένοι στο δωμάτιο μιας σύγχρονης μεγαλούπολης. Βρίσκονται εκεί παγιδευμένοι και καταδικασμένοι από μια πραγματικότητα που κυριαρχεί στον κόσμο έξω από την πόρτα τους. Αφουγκράζονται, ακούν τους θορύβους που έρχονται από έξω. Ο κίνδυνος καιροφυλαχτεί πίσω από τους τέσσερις τοίχους του σπιτιού τους. Το άγχος της απειλής είναι διάχυτο παντού.

Ανδρας : Ακούω βήματα στη σκάλα. Ανεβαίνει... έρχεται.

Γυναίκα : Είναι ξαπλωμένος μπροστά στη πόρτα.

Ανδρας : Ακου! Τον ακούς;

Γυναίκα : Τώρα κατεβαίνει στο υπόγειο. Τι ζητάει στο υπόγειο;

Ανδρας : Σσς! Έτσι που φωνάζεις θα σ' ακούσει.

(Σκοτάδι)

Στο «Φονικό» έχουμε και πάλι ένα δωμάτιο, ένας άνδρας θα εκτελεστεί από έναν φονιά. Όλα κινούνται σε μια ατμόσφαιρα εξωπραγματική. Η βία είναι διάχυτη παντού και μεταβάλλει το χώρο, σε ψυχρή ατμόσφαιρα χειρουργείου. Όλοι γύρω από τον εκτελεστή και το θύμα κινούνται αδιάφοροι, υπνωτισμένοι. Και ο φόνος θα γίνει. Μετά το φόνος εμφανίζεται ένας Ρεπόρτερ.

Ρεπόρτερ :Και τώρα σας παρακαλώ, όλοι όσοι παίζατε ρόλο σ' αυτό το φονικό, συγκεντρωθείτε για μια αναμνηστική φωτογραφία. Όλοι, όλοι. (στο κοινό) Και σεις. Είστε και σεις συνένοχοι. Έτοιμοι! (φλάς)

(Σκοτάδι - τέλος)

Η ευθύνη για τον κόσμο μας είναι συλλογική! Αυτό μας λέει τόσο παραστατικά ο Γιώργος Καφταντζής, καθώς την τελευταία φράση στο έργο

του – τόσο για «Το φονικό» αλλά και για το συνολικό μήνυμα από τα μονόπρακτα – την απευθύνει στους θεατές καθώς τους θεωρεί συνυπεύθυνους για τον κόσμο μας, γι' αυτά που συμβαίνουν δίπλα μας και γύρω μας και κάτι θ' αλλάξει εάν όλοι μας, κι εμείς, το θελήσουμε! «Το φονικό» ανέβηκε το 1979 και το 1990 από το Πειραματαικό Θέατρο του Ορφέα.

«Το Πηγάδι», «Το Σκάκι», «Η Πύλη», «Ο Βασιλιάς και το σκουλήκι» και «Ο Λαβύρινθος».

Τα μονόπρακτα αυτά, αποτελούν μια μεγάλη ενότητα. Έργα με έντονα στοιχεία από το θέατρο του παραλόγου, με φανερά και συγκαλυμμένα σύμβολα και αναχρονισμούς. Κοινωνική σάτιρα. Σάτιρα που σε κάποια από αυτά είναι ιδιαίτερη σκληρή. Σατιρίζεται η μικροαστική ηθικολογία και η κενότητα. Γκροτέσκες φιγούρες που φλυαρούν και χειρονομούν παράλογα ή επιτίθενται η μια στην άλλη με μανία και πρόθεση να κατασπαράξουν η μια την άλλη.

Ο φόβος και η ανασφάλεια είναι σε όλα κοινός συντελεστής. Οι άνθρωποι καταδικασμένοι να είναι καρικατούρες σε έναν κόσμο παράλογο, έναν κόσμο σε αποσύνθεση που είναι καταδικασμένος σε χρεοκοπία. Η εξουσία επίσης σε όλα τα μονόπρακτα αποδεικνύεται παράλογη, κυνική και απρόσμενα σκληρή. Μερικά από τα μονόπρακτα αυτά έχουν ανέβει από την ερασιτεχνική Σκηνή του Ορφέα. «Το πηγάδι» και «Ο βασιλιάς και το σκουλήκι» το 1978, «Η πύλη» το 1990 και ο «Λαβύρινθος» το 1992.

Κράτησα, να αναφερθώ, στο τέλος, σε δύο από τα μονόπρακτα αυτής της έκδοσης: «Η Ευρυδίκη και τα φαντάσματα» και «Ο έρημος δρόμος των ανθρώπων». Σ' αυτά τα δυο μονόπρακτα έχουμε μια θεατρική φόρμα και ένα θεατρικό ύφος που μας φέρνει πιο κοντά στην λογοτεχνική φυσιογνωμία του Γιώργου Καφταντζή, πιο κοντά στην ατμόσφαιρα και το κλίμα του ποιητικού έργου. Τα δυο αυτά μονόπρακτα ανήκουν στο είδος που ονομάζουμε ποιητικό θέατρο. Η μουσική που συνοδεύει τη γραφή του στην «Ευρυδίκη» και «Τον δρόμο των ανθρώπων» έχει απαλούς και λυρικούς τονισμούς, ενώ στην ατμόσφαιρα είναι διάχυτη μια μεταφυσική διάσταση.

Ευρυδίκη ...Στις γωνιές φύτρωσε χορτάρι.
Στα συρτάρια μούγλα
Όλες οι πόρτες τρίζουν
Οι καρτέλες ξεκαρφώθηκαν
Οι ταπετσαρίες σχισμένες
Τα υπέροχα υφάσματα της προίκας μου κουρέλια.

Μια ηλικιωμένη γυναίκα ζει μόνη σε ένα παλιό σπίτι. Βαριά και σκοτεινόχρωμη επίπλωση. Βαριές βελούδινες κουρτίνες κρέμονται στα παράθυρα. Λίγο και μουντό φως περνά στο χώρο για να αναδειξει τέσσερις φιγού-

ρες: την ηλικιωμένη γυναίκα και τρεις άνδρες. Τους άνδρες της Ευρυδίκης. Άνδρες που αγάπησε, που στιγμάτισαν τη ζωή της και τους φέρνει ξανά και ξανά πίσω για να μιλήσει μαζί τους, να αντιδικήσει, να διεκδικήσει, να ξεπεράσει τη θλίψη και τη μοναξιά της.

Ευρυδίκη :Νωρίς ήρθαν και οι άλλοι. Κάποτε ξεγελιόμουνα συχνά.
Απ' το αλλόκοτο σχήμα μιας σκιάς, από μια κουρτίνα που τη σάλεψε ο άνεμος, το σίριγμα κάποιας νυχτερίδας στο χαγιάτι.

Όμως τώρα όχι. Το θρόισμα ενός φαντάσματος στον αέρα το αναγνωρίζω με μεγάλη ευκολία.

Τα φαντάσματα έχουν τις δικές τους υπερφυσικές κινήσεις, το δικό τους σούρσιμο και τον τρόπο να περνούν τις χαραμάδες. (Παύση)

Και κείνος ο ζωγράφος ο τρελούτσικος, τον λέγανε Βανδώρο, μα υπόγραφε στους πίνακές του, Βαν.

Στο «Ο έρημος δρόμος των ανθρώπων» ένα ζευγάρι, η Άννα, μια νέα γυναίκα 35 χρονών και ο Βασίλης ο σύντροφός της, συναντιούνται στο μουντό και θλιβερό χώρο ενός νεκροταφείου που μεταφέρεται. Κάθονται και κουβεντιάζουν σε μια γωνιά ανάμεσα σε πεσμένα κάγκελα, σταυρούς, σπασμένες στάμνες, γλάστρες και τσαλαπατημένα λουλουδία. Όλα δίνουν την εντύπωση του φυσιολογικού, αλλά δεν είναι.

Άννα :Κανένas δε σε βλέπει;

Βασίλης :Κανένas.

Άννα :Όυτε ο παπάς;

Βασίλης :Προπαντός αυτός.

Άννα :Και γω γιατί σε βλέπω;

Βασίλης :Δεν ξέρω γιατί Άννα. Ίσως να το κάνει η αγάπη.

Ο άντρας είναι νεκρός. Το ζευγάρι μιλά για απλά καθημερινά πράγματα. Μια γλυκιά νοσταλγία, μια γλυκιά θλίψη απλώνεται. Ο ήλιος σιγά σιγά δύει, ο άνδρας σηκώνεται.

Βασίλης :Είναι ώρα να πας Άννα. Πρέπει και γω να γυρίσω στη σιωπή μου.

Άννα :...Κάπου διάβασα, πως δεν υπάρχει τίποτα πιο σιωπηλό στον κόσμο, από μια καρδιά που έπαψε να χτυπάει...

Βασίλης :...δεν πέθανα ακόμα Άννα. Θα πεθάνω τότε μόνο, όταν κανένas πια δεν θα με θυμάται.

(Σκοτάδι)

Ναι έτσι φαίνεται πως είναι κύριε Γιώργε!

Και 'μείς σε θυμόμαστε!

Μάρτιος του 2005

Η συνάντηση με τη φίλη

Η συνάντηση με τη φίλη μόνο εύκολη δεν στάθηκε για τον Η.Φ. Ο ίδιος δεν την ήξερε παρά ελάχιστα. Μα του ήταν πολύ οικεία απ' τις περιγραφές της, Εκείνης που υπήρξε φίλη της, αυτή η σχεδόν άγνωστή του που θα συναντούσε σε λίγο. Δώσαν ραντεβού τηλεφωνικό, στη συμβολή της 7ης Λεωφόρου και των 59 δρόμων, στο ATHLETIC CLUB.

Στο μεταξύ η κοπέλα που ήταν μαζί του, μια Λολίτα της δεύτερης γενιάς, φρικιά άλλοτε, ζήλευε μέσα της κρυφά, κόντευε να σκάσει, γιατί Αυτός (ο Η.Φ.) της είπε πώς δεν μπορούσε ναρθεί μαζί του σ' αυτή τη συνάντηση.

- Πάλι θα πηδήξεις καμιά; τον ρώτησε η Μάγδα που είχε φτάσει στο σημείο να ζηλεύει κάθε του κίνηση, μετά την “κρίση της αλήθειας” που είχε μαζί του ένα βράδυ κι όπου της ομολόγησε Αυτός όλες τις περιπέτειές του, παράλληλα με τη δική τους, που η μικρή καθόλου δεν τις είχε υποπτευθεί, μες τα πολλά ταξίδια και τις απανωτές του απουσίες. Έτσι που η εμπιστοσύνη της έχοντας κλονιστεί μια φορά, τώρα το κάδεται της φαινόταν, (“και με το δίκιο της” παραδεχόταν Αυτός) εξαιρετικά ύποπτο. “Ραγισμένο κρύσταλλο δεν ξανακολλά”, του είχε πει τότε, ακούγοντας τις εξομολογήσεις του κι εννοώντας πώς πάει, αυτό ήταν, είχε κλονιστεί το μέσα της.

Μα αν δεν της γκρέμιζε πρώτα το σπίτι, δεν θα μπορούσε τώρα να της το ξαναχτίσει, τούβλο το τούβλο, πέτρα την πέτρα, όπως ήθελε Αυτός, δημιουργώντας τους χώρους που του αρέσαν, τη διάταξη των δωματίων τέτοια που τον βόλευε. Αρχιτέκτονας και πρωτομάστορας, εργολάβος και μπετατζής ο ίδιος ήθελε νάναι στη σχέση τους ...

Το ραντεβού του αυτό δεν έπρεπε να το υποπτευεται, της είπε. Ήταν η πιο κολλητή φίλη της γυναίκας του, που είχαν μεγαλώσει μικρές μαζί και που δεν είχαν ειδωθεί, οι δυο τους, για είκοσι χρόνια, έτσι που τώρα Αυτός πηγαίνοντας να τη δει, στη γωνία της 7ης λεωφόρου και των 59 δρόμων, άλλο δεν έκανε παρά να εκπληρώσει ένα χρέος που είχε μέσα του για τη γυναίκα του που αγαπούσε. Απόδειξη ότι δεν θάμμενε πάνω από μια ώρα και ζήτησε να τη δει μόνο και μόνο για να της δώσει αυτό τον κατάλογο, θυμητικό της φιλίας τους από την εποχή που ήταν ακόμα μικρά κορίτσια κτλ.

Η Μάγδα που ως τότε ζήλευε τις ζωντανές, στο επιχείρημά του αυτό έκανε πίσω. Δεν μπορούσε να ζηλεύει την αγάπη του που δεν υπήρχε πιά, όσο κι αν κατάβαθα την πείραζε ακόμα περισσότερο αυτή του η αφοσίωση, η σχεδόν τυφλή, σ' Εκείνη. Δεν είπε τίποτα. Σε μια ώρα θα συναντιόταν

λοιπόν μπροστά απ' την είσοδο του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης, αριστερά μπαίνοντας, στους 53 δρόμους και στην 5η λεωφόρο, όχι μακριά δηλαδή από κει που είχε το ραντεβού του Αυτός.

- Δεν το κάνουμε καλύτερα σε μια ώρα κ' ένα τέταρτο, της είπε την τελευταία στιγμή, πριν η Μάγδα κατέβει απ' το ταξί όπου Αυτός θα συνέχιζε μέχρι τους 59 δρόμους.

- Εντάξει.

Μα είδε που όταν κατέβηκε, δεν γύρισε καν να τον κοιτάξει στριμωγμένη, σφιγμένη άσχημα καθώς ήταν μες την κακοκεφιά της.

Ήταν, ναι, κακόκεφη η Μάγδα για λόγους πολλούς και διαφορετικούς. Απ' τη στιγμή που της είπε Αυτός ότι θα έβλεπε αυτή την πιο στενή φίλη της γυναίκας του, μελαγχόλησε η ίδια αφάνταστα. Δεν του το έδειξε, γιατί η ζήλια που αισθάνονταν δεν είχε να κάνει τίποτα με τις συνηθισμένες. Ήταν η ζήλια της για μια σχέση με ένα πρόσωπο που δεν υπήρχε, η γυναίκα του, που Αυτός υπεραγαπούσε, που είχε γράψει τόσα βιβλία γι' Αυτήν, που η ίδια τα διάβασε πριν συνδεθεί μαζί του, ή μάλλον, μερικά, μετά που συνδέθηκαν, και στην αρχή της άρεσαν, για τη σχέση αυτού του μοναδικού ζευγαριού, μα την πείραζαν τώρα φριχτά, τώρα που είχε αρχίσει η ίδια να δένεται μαζί του.

Τις ζωντανές, μ' αυτές που την απατούσε, στην αρχή ακόμα του δεσμού τους, ιστορίες που της εξομολογήθηκε εκείνη τη βραδιά της κρίσης, τότε που την έκανε να νιώθει σαν ένα κομμάτι κρέας με τις ομολογίες του, και ξαλαφρωμένος που τις τάπε, κάπνιζε, ξαπλωμένος, στο κρεβάτι και έβυνε τ' αρχίδια του "ολότελα νεκρός είσαι συναισθηματικά", του είχε πει τότε - τις ζωντανές μπορούσε να τις αντιμετωπίσει, γιατί ήταν μες την ακτίνα δράσης της, στην εμβέλειά της. Ήξερε πως να τον κάνει να τις αποφύγει ή πως με μάγια να τις ξορκίσει αν τύχαινε να ξαναεμφανιστούν στην τροχιά του, πως να τις ντεραπάρει απ' το δρόμο του. Μα τη σχέση του με Εκείνη δεν την φτάναν τα χέρια της, όπως δεν φτάνουν τα χέρια του ήλιου να εξερευνήσουν το βαθύ βυθό της θάλασσας. Εκεί όπου μια άλλη βλάστηση υπάρχει κι αναπτύσσεται από μόνη της, αλλιώςτικη απ' τη βλάστηση της γης κ' ήξερε πως μπορούσε να φροντίζει τα επίγεια χορτάρια, μα τα μυστικά, του αγαπημένου της, δεν μπορούσε να τα βίξει, να τα επηρεάσει, ρητά κι απροσδόκητα, γιατί δεν ήταν του κόσμου τούτου, όπως ένας σταδιμός εισχωρεί στα ραδιοκύματα του άλλου και τα μπερδεύει. Τα κύματα, τα νήματα και τα μηνύματα που ένας ζωντανός έχει με τους αγαπημένους του του άλλου κόσμου, ξεφεύγοντας από την εξουσία των άλλων ζωντανών. Μόνο όταν κι αυτοί περάσουν στην άλλη όχθη μπορούν να εκπέμπουν στην ίδια συχνότητα.

Είχε ήλιο. Η 5η λεωφόρος, στις δύο το μεσημέρι, ήταν γεμάτη "κότες" που βγαίνουν στα μαγαζιά. Γυναίκες με πανάκριβα γουναρικά, μακιγιαρι-

σμένες, με σάκους και τσάντες -ό,τι μισούσε, η καλή κοινωνία, απ' όπου κ' η ίδια προέρχονταν και που την είχε απαρνηθεί για να ζήσει στο μποέμικο κόσμο της, παρέα με τα όνειρά της, όνειρα που τα μεταμόρφωνε αρχιτεκτονικά σε οπτικά οράματα, αφού οι σπουδές της είχαν αξεδιάλυτα μπλεχτεί με τη ζωή της, την ενδιέφερε με πάθος η αρχιτεκτονική που τελείωνε και που η Σχολή της, μια από τις πιο πρωτοποριακές εδώ στη Νοβό Γιόρκη, δεν ευνοούσε καθόλου την κτιστική μεριά της, αλλά τη θεωρία, την έρευνα, το πάντρεμα της αρχιτεκτονικής με το χώρο του υποσυνείδητου, του συνειρμικού, της ποίησης, της αφαίρεσης, καταστρατηγώντας έτσι την κοινωνικοποίησή της που ήταν παραδεκτή στα περισσότερα πανεπιστήμια.

Έτσι οι "κότες" που έβλεπε στο δρόμο, να κυκλοφορούν, άψογα ντυμένες για το κρύο και τη μόδα, οι αστές αυτές, αντιστοιχούσαν στον κόσμο που είχε αυτή αρνηθεί, μα δεν την πείραζε να τις χάζευει κι αν είχε την παρέα της, τους συνομήλικους της αντάρτες, θα ξεφώνιζαν τις πιο κτυπητές περιπτώσεις.

Μόνη της, δεν είχε πλάκα, δεν τολμούσε.

- Τον μαλάκα μου την έσπασε μ' αυτό το ραντεβού, σκεφτόταν και τα πόδια δεν την οδηγούσαν στο Μουσείο, όπου είχαν τη συνάντησή τους, μετά από μια ώρα, αλλά στα πεζοδρόμια που απ' τη μια ήταν γεμάτα ήλιο κι απ' την άλλη γεμάτα σκιά. Είχε καιρό να περάσει - πάλι μαζί του ήταν, πριν τις γιορτές - απ' αυτό το τετράγωνο και οι ουρανοξύστες τη γαργαλούσαν.

Η γειτονιά της ήταν ολότελα διαφορετική από δω. Γνήσια, λαϊκή, παρθένα, με μπόμπηδες, πρεζάκια, ουκρανούς. "Μου την έσπασες ξανάλεγε και δεν ήξερε πως να κάνει να περάσει η ώρα "κι εγώ τον αγαπούσα τόσο το πρωί, παράλογα, δεν ξέρω γιατί, τον αγαπούσα".

(Είναι παράξενη η αγάπη, σκεφτόταν. Κι αναλογιζόταν τότε αληθινά τον αγαπούσε περισσότερο. Καλά στο κρεβάτι, τα πηγαίνουν καλά. Η ρίζα, η βάση της σχέσης τους, ήταν χωρίς αμφιβολίες. Μα τον θυμόταν στην αρχή της γνωριμίας τους, αδύνατο σαν αερικό, διόλου σίγουρο για τον εαυτό του, να μην τρωει, να μην... Έτσι τον είχε αγαπήσει, έτσι την έριξε, κ' ύστερα άρχισε μαζί της να καρδαμώνει, να παίρνει πάνω του κ' αισθανόταν σαν απόξενωμένη απ' το πρώτο εκείνο φάντασμα που γνώρισε,... Τέλος.)

Οι καστανάδες στις γωνιές των ενάριθμων δρόμων που κόβουν κάθετα την Πέμπτη Λεωφόρο ήταν σχεδόν όλοι πατριώτες. Πουλούσαν και τα "πρέτζελς", κάτι στρογγυλά ψωμάκια, σαν κουλούρια, λίγο αλατισμένα και ζεστά. Πάνω σε κινητά καροτσάκια, με τ' αναμμένα κάρβουνα, για τα κάστανα διατηρούσαν ζεστά τα "πρέτζελς", έτοιμοι, κάθε στιγμή, να μετακινηθούν, όταν εμφανιζόταν ένας αστυνομικός που ήδελε να λαδωθεί υπερβολικά, - πράγμα που δεν συνέφερε πια και στους ίδιους - για να κάνει τα στραβά μάτια. Σταμάτησε τώρα σ' έναν από δαύτους, για να πάρει κάστανα και προπαντός για να πει δυο κουβέντες.

- Πώς πάει; τον ρώτησε στα ελληνικά.

- Πώς να πάει; Κρύο, της αποκρίθηκε ο άντρας που ήταν αξύριστος, με μουστάκι. Το καλπάκι στο κεφάλι του έκρυβε τα χαρακτηριστικά του. Εδώ μένεις; τη ρώτησε.

- Σπουδάζω εδώ, του αποκρίθηκε η Μάγδα και πλήρωσε, τα δέκα κάστανια, ένα δολάριο. (Της έβαλε δύο, αντί για ένα, παραπανίσια, σαν πατριώτισσα που ήταν.) Έπειτα ο καστανάς άνοιξε ένα μικρό μπουκάλι κονιάκ κ' ήπιε μια γουλιά στο άψε-σβήσε.

- Χωρίς λίγο κονιάκ, δεν βγαίνει, ξανάπε κ' έβγαλε ένα αχνιστό “πρέτςελ” για μια κυρία. Της έδωσε τα ρέστα απ' το δολάριο, χουχούλιασε τις χούφτες του και περιέμενε τον επόμενο πελάτη. Η Μάγδα δεν έφευγε. Φυτεύτηκε εκεί στη γωνία και πρόσεχε τις φάτσες αυτών που σταματούσαν για να πάρουν ή ένα σακουλάκι ζεστά κάστανια ή ένα κουλούρι. Θυμόταν το χωριό της γιαγιάς της, έξω από τη Νεάπολη. Ο τύπος, της δούμιζε ένα ψαρά του χωριού που πάντα μικρή της έδινε ψάρια για το γάτο της. “Όπου και να πάω η Ελλάδα με πληγώνει”. Αλλά γιατί να με πληγώνει; Μια χαρά λεφτά κερδίζει ο άνθρωπος, καθώς τον παρατηρούσε να μην προφταίνει σχεδόν να σερβίρει τους περαστικούς που όρδισι περιμέναν να αγοράσουν και να φύγουν. Για πολλούς απ' τους ανθρώπους που δουλεύαν στους ουρανοξύστες αυτό το “πρέτςελ” ήταν το μεσημεριανό τους. Πιο συχνά ένα σάντουιτς, αλλά ήταν κι όσοι τη βγάζαν με λίγα κάστανια ή ένα ψωμωτό κουλούρι.

- Έχεις καιρό να κατέβεις, τον ρώτησε η Μάγδα σ' ένα διάλειμμα της δουλειάς του, εκεί που δημιουργήθηκε ένα ξαφνικό κενό, από μια αντίδρομη διαστολή των φώτων.

- Κατέβηκα πριν τρία χρόνια, της αποκρίθηκε. Κ' εσύ;

- Πέρσι. Η ακρίβεια...

- Τι σπουδάζεις του λόγου σου κοπέλα μου;

- Αρχιτεκτονική.

- Α, το καλό το ρώτημα. Εγώ χτίζω δυο σπίτια. Έχτισα μάλλον δυό και τώρα τα νοικιάζω. Πάει ο δικηγόρος και μαζεύει τα νοίκια. Παίρνει δεκαπέντε τα εκατό, μα έχω το κεφάλι μου ήσυχο. Όλα απ' αυτή τη δουλειά. Κάστανια με κάστανια...

- Είναι ελεύθερος ο χώρος;

- Περίπου, της αποκρίθηκε.

Μα χρειάστηκε να μετακινηθεί, γιατί έπεσε σύρμα πως ερχόταν ένας δύσκολος μπάτσος.

Ξανά μόνη της, με λίγα κάστανια που απομείναν στο χουνί, η Μάγδα σκέφτηκε τι να έκανε ωστόσο να περάσει η ώρα. Δεν είχε σκοπό να πάει στο Μουσείο μόνη της. Θα πήγαινε να τον περιμένει, να μπουν μαζί. Έτσι όπως είχε λίγη ώρα ακόμα στη διάθεσή της, και είχε αρχίσει να ξεπαγαιάζει, χώθηκε μέσα στο Σακς, το πανάκριβο κατάστημα, όπου μια γνωστή της δούλευε στην πτέρυγα των πουλόβερ, στο ισόγειο κ' έκανε πάντα μεγάλες

χαρές όταν την έβλεπε.

Κόσμος μπαινόβγαίνει στο Σακς Φιφθ Αθηνίου, από τις πέντε στρεφόμενες εισόδους και εξόδους. Ομορφες πωλήτριες στα καλλυντικά, τη ράντιζαν καθώς περνούσε ρωτώντας για τ' αρώματα. Ευκαιρίες διαφημιζόνταν από γυναίκες με μικρόφωνα περασμένα στο λαιμό τους. Η ακεφιά της οξύνθηκε μες το μεγαλοκατάστημα όπου οι "κότες" ψώνιζαν αβέρτα, πληρώνοντας σπάνια σε ρευστό, (είχαν τις πιστωτικές κάρτες μες το τεφτέρι τους). Η φίλη της, πάντα στον ίδιο πάγκο, έδειχνε κάτι μπλούζες που ήταν σε εκπτώσεις, σε μια πελάτισσα, μάλλον απ' ότι έδειχνε φτώχιά. Χάρηκε που την είδε, τη ρώτησε γιατί φαινόταν τόσο άσπρη. "Τίποτα, τίποτα", είπε η Μάγδα κ' έστρεψε την κουβέντα σ' αυτήν. Πώς πηγαίνουν τα παιδιά, ο άντρας της, ο συνδικαλισμένος, (ένας μονόχωτος, δογματικός κομμουνιστής, που την απόπαιρνε άγρια για τις ιδέες της στην αποπολιτικοποίηση της τέχνης, γι' αυτό κ' η Μάγδα δεν τον πολυσυμπαθούσε ρίχνοντας όλη τη στοργή της στη μικροκαμωμένη γυναίκα του, την φίλη της, που δούλευε εξαντλητικά, όρδια, οκτώωρο ολόκληρο, πίσω απ' τον ίδιο πάγκο.) Με την κουβέντα και το χάζι που έκανε στα καλλυντικά -αγόρασε μόνο μια κρέμα που της ήταν απαραίτητη για το στεγνό δέρμα του προσώπου της- κίνησε για το Μουσείο, όπου με δέκα λεπτά καθυστέρηση απ' τη συμφωνημένη ώρα, έφτασε Αυτός κι απ' το πρόσωπό του που ήταν μια μάσκα δεν κατάλαβε τίποτα. Μόλις τον είδε, εκεί που είχε ξεχάσει τι την ενοχλούσε μέχρι εκείνη τη στιγμή, της ξαναγύρισε απόφιο πίσω και το γέني του που άσπριζε σε σημεία, το ύφος του, του καλόγερου, του ασκητή, το σουλούπι του γενικά, της έφερε μια γεύση πίκρας γι' αυτό και όση ώρα σεργιανούσαν μες το Μουσείο, ελάχιστα μιλήσαν, και πάντα μόνο Αυτός που τη ρωτούσε να του εξηγήσει κάτι σχετικά με την αρχιτεκτονική κ' έτσι η ίδια ξέδινε μιλώντας του για τον Μοντριάν, το άλφα και το ωμέγα στη δουλειά της, ο μεγάλος σύγχρονος δάσκαλος...

Αυτός ήταν πολύ ταραγμένος όσο κι αν δεν τόδειχνε. Η απότομη μετάπτωση, η σχεδόν αναγκαστική από τον ένα κόσμο στον άλλον, του ήταν απαράδεκτη. Με την φίλη βρέθηκε στον άλλον χώρο, της αγάπης που δεν υπήρχε. Η φίλη του διηγόταν ολοένα για την νιότη τους, πριν Αυτός εμφανιστεί και την κλέψει από κοντά της, όσο κι αν αυτή, η φίλη της, παντρεύτηκε πρώτη. Δεν είχε όμως ο δικός της γάμος σταματήσει το δεσμό τους που ακράγγιζε τον λεσβιασμό, όπως τούλεγε η αγάπη του, κάθε φορά που του μιλούσε, με άκρατη νοσταλγία γι' αυτή την κυρία τώρα, την άγνωστή του σχεδόν, που καθόταν απέναντί του, στο Αθλέτικ Κλαμπ, με τους έλληνες γκαρσόνια, ένα κλαμπ ιδιωτικό, ανοιχτό μόνο στα μέλη του, όπου σύχναζε η καλύτερη Νέα Υόρκη. Τέτοια ώρα ήταν άδειο. Μόνο μερικά τραπεζάκια είχαν κόσμο. Κι όλο με αγωνία σκεφτόταν την ώρα μην αργήσει στο ραντεβού.

Καθόταν σ' ένα τραπεζάκι δίπλα στο μεγάλο παράθυρο που είχε θέα στο πάρκο. Ξαφνιάστηκε, όπως το περίμενε, που η τωρινή δεν έμοιαζε παρά ελάχιστα μ' εκείνη την κοπελίτσα που θυμόταν Αυτός στη φωτογραφία με την αγάπη του, όταν οι δύο φίλες, αχώριστες, όχι στην παρέα, αλλά στο ψυχικό δέσιμο, στις "δονήσεις", όπως έλεγε τώρα η φίλη, που ταιριάζαν, ποζάρizαν μπροστά στο φακό. Κοντά μαλλιά -στη φωτογραφία ήταν μακριά, όλες σκάλες- ένα πρόσωπο που έδειχνε κάποτε ωραίο και που μπορούσε ακόμα να 'ναι τέτοιο, φτάνει να το συνήδιζε Αυτός λιγάκι. Ωστόσο το σώμα της, το πρόσεξε αμέσως, του παλιού μανεκέν, δεν είχε χάσει τίποτα απ' τη σβελτάδα και το κόψιμο, το ευλογημένο, της όμορφης γυναίκας, που και στα γεράματα θάνατι πάντα το ίδιο.

Και πάλι η αδικία τον χτύπησε, αδικία που δεν ήταν άλλη απ' το γεγονός ότι η αγάπη του, δεν μπορούσε να τη δει, τα είκοσι τελευταία χρόνια, δεν είχε προλάβει αυτό το ταξίδι στην Αμερική, που συνεχώς τ' ανέβαλαν οι δύο τους κ' ενώ έτσι θα είχε κλείσει τον κύκλο της, με το να δει όλους τους δικούς της, τους κολλητούς της, το πως άλλαξαν, πως γίναν με τα χρόνια, έλαχε τώρα σ' Αυτόν ο κλήρος να το κάνει για λογαριασμό της, να βλέπει το χρόνο υλοποιημένο πάνω στα πρόσωπα.

Εκείνη έφυγε σχεδόν με την άγνοια αυτού του στοιχείου, του χρόνου, που τώρα τον έτρωγε Αυτός στη μάπα για Κείνη. Μα καμιά βαθύτερη συγκίνηση δεν τον διαπερνούσε, κανένα ρίγος, απ' αυτά που περιμενε. Το ζώο μέσα του είχε ισορροπήσει, είχε κάνει, με τη νορμάλ ζωή, (ανέλαβε, τρώγοντας, γαμώντας, χέζοντας κανονικά) την ευαισθησία του σκληράδα κ' εκεί που άλλοτε συμμετείχε σε κοινές αναδρομές, έκλαιγε, δερνόταν, τώρα τον πείραζε ίσως πάλι μα σε ένα στρώμα βαθύτερο, μια γνώση που δεν του έβγαине πρωτοσελίδη, αλλά έπρεπε να την ψάξει στα "φιλά", στις εσωτερικές σελίδες - κ' ήταν γι' αυτό η γνώση αυτή η πιο επώδυνη, καθώς δεν φέρνει εύκολα δάκρυα.

Κοιτούσε κάθε τόσο το ρολόι του. Η αλήθεια ήταν ότι δεν την ήξερε τη φίλη. Ήξερε μόνο, και της τόπε, ότι το τελευταίο (και μοναδικό στα είκοσι χρόνια) γράμμα της, Εκείνη το κουβαλούσε πάντα μαζί της, μέσα στην τσάντα της. Κ' η φίλη θυμόταν το τελευταίο δικό της, όπου της μιλούσε για την περιπέτειά της στο νοσοκομείο και για τα καλαμπούρια τους, τ' αλλοτινά, το χιούμορ της, αυτό το θυμόταν πάντα, έντονο από τότε που ήταν μικρές, ένα χιούμορ ιδιότυπο κι Αυτός να κοιτάζει κάθε δέκα λεπτά την ώρα μην αργήσει στο ραντεβού του. Αίσχος, σκεφτόταν, αίσχος.

Δεν είχε σκοπό να τα στριμώξει έτσι τα πράγματα, κυρίως για τα νεύρα του που δεν σήκωναν στριμώγματα τέτοια. Μα υπολόγιζε πως η Μάγδα, η κοπέλα του, ήταν απασχολημένη το μεσημέρι, οπότε θα πήγαινε με την άνεσή του να δει την φίλη. Αλλά ξαφνικά, η Μάγδα, στις δώδεκα, όταν πέρασε να τη συναντήσει απ' τη Σχολή της, του είπε πως τα μαθήματα αναβλήθηκαν κ' ήταν ελεύθερη μέχρι τις έξι. Την βρήκε συννεφιασμένη

και βαριά, γιατί όπως του εξομολογήθηκε αργότερα το ίδιο βράδυ, την προηγούμενη μέρα μόλις είχε διαβάσει ένα διήγημά του για Εκείνη, στην εφημερίδα, το “Βήμα της Κυριακής” που τη βύθισε σε μαύρη απελπισία γιατί αναρωτήθηκε, “αφού έτσι αισθάνεται ακόμα, εγώ τι κάνω, εγώ τι ρόλο παίζω δίπλα του;” πράγμα που Αυτόν τον έκανε να καταραστεί ακόμα μια φορά τα βιβλία που είχε γράψει, γιατί τον εμπόδιζαν να αλλάξει, να ανανεωθεί, όπως τόδελε, να ζήσει επιτέλους μια καινούργια ζωή. “Δεν αισθάνομαι έτσι τώρα, έτσι ήμουν όταν το έγραφα” της είπε. (Μα οι δυο χρόνοι του συγγραφέα κάνουν για τον άλλον ένα μοναδικό “εδώ και τώρα” τη στιγμή της ανάγνωσης). Οπότε κι όταν της μίλησε για το ραντεβού με τη φίλη στις δύο, το ποτήρι ξεχειλίστηκε και δεν γύρισε να τον κοιτάξει κατεβαίνοντας πρώτη απ’ το ταξί κι Αυτός ανησυχούσε, ώσπου τη βρήκε να τον περιμένει στην είσοδο του Μουσείου, συννεφιασμένη όπως την άφησε, (έφτασε με δέκα λεπτά καθυστέρηση μόνο) και κάλυψαν την αμηχανία τους, το αλληλοσπάραγμα τους, συζητώντας για τους πίνακες και για τη σχολή του Μπάουχαουζ, κ’ ύστερα χώρισαν, αυτή για τη Σχολή της, αυτός για το μοναχικό δωμάτιο του ξενοδοχείου του και μόνο το βράδυ, είχαν μια συζήτηση εξαντλητική, όπου βγήκαν όλα αυτά στη φόρα -όλα αυτά που μόλις έγραψε- γιατί κατά βάθος εκείνο το διήγημα έφταιγε -κ’ η Μάγδα δεν έφταιγε καθόλου, δεν έπρεπε να ριχτεί το φταίξιμο μόνο στον εαυτό της, πως τάχα δεν τον κάλυπτε απόλυτα, απόλυτα τον κάλυπτε κ’ ήταν δική του η αμαρτία να θέλει να ζει σε δυο χρόνους ταυτόχρονα, ένα παρελθόντα κ’ ένα παρόντα, κ’ ύστερα αφού εξηγήθηκαν έτσι, κάναν όπως πάντα έρωτα τρελό, μια που οι ζωντανοί, όπου ανήκε κι αυτός, όσο κι αν δεν τόδελε, κάνουν έρωτα, τρων, υποφέρουν, νοσταλγούν. Είναι νόμος της φύσης μέχρι τελευταίας του ανθρώπου πνοής. [Μόνο τι έφταιγε το κορίτσι να μπλέξει με μια τόσο περίπλοκη περίπτωση;]

Ο Φανοστάτης

Ήταν συγκεντρωμένοι μπροστά στη σάλα του σχολείου κι ετοιμάζονταν για την πρωινή προσευχή. Οι μαθητές στο ριζόσκαλο, οι καθηγητές στο κεφαλόσκαλο. Στο βάθος, ένας μακρύς, ανήλιαγος διάδρομος, οδηγούσε στις αίθουσες διδασκαλίας και τα γραφεία των καθηγητών. Όλο το σχολικό συγκρότημα -αίθουσες, γραφεία, βιβλιοθήκη, γυμναστήριο, τουαλέτες- πολυκαιρισμένο, απεριποίητο, με σουβάδες ξεπετσιασμένους και πατώματα φαγωμένα, με κεραμίδια βρουσκέπαστα και φθαρμένα, με οροφές γεμάτες ρωγμές και πρασινοκίτρινες μούχλες. Ένα παλιομοδίτικο, ετοιμόρροπο ρημάδι από τα ανήσυχα χρόνια του μεσοπόλεμου που αν δεν επιδιορθωνόταν σύντομα, θα κατέρρεε και θα καταπλάκωνε μαθητές και καθηγητές.

Ο γυμναστής είχε διατάξει πριν λίγο εξάδες, τα παιδιά είχαν σχηματίσει τριάδες, κάποια τετράδες, κάτι λίγα πεντάδες, ελάχιστα εξάδες, τα περισσότερα σκόρπια -άτακτο μπουλούκι.

-Ο Χάμπος την προσευχή, ακούστηκε από ψηλά η αυταρχική φωνή του θεολόγου.

Βγαίνει ο Χάμπος στο ενδιάμεσο των γραμμών -το Χάμπος ποντιακό, χαϊδευτικό τού Χαράλαμπος- μαύρο καμποτένιο σώβρακο για παντελόνι, χακί φανελάκι αμάνικο, ελβιέλες παράταιρες -μια μαύρη, μια μπλε- γόνατα πληγιασμένα, κεφάλι κουρεμένο με την ψιλή, το πηλήγκιο με τη χρυσή γλαύκα κάτω από τη μασγάλη και περιμένει νέα εντολή. Από πάνω σιωπή.

-Ποια προσευχή να πω κύριε καθηγητά; Ρωτάει μετά από μερικές στιγμές αμήχανης αναμονής.

-Όποια ξέρεις.

-Όλες τις ξέρω.

-Ωραία. Πες το «Πιστεύω».

Βγάζει ένα χαρτάκι από τη σάκα του ο Χάμπος, κάνει το σταυρό του κι αρχίζει να διαβάξει. «Πιστεύω εις έναν Θεόν Πατέρα...».

-Απέξω, ακούγεται νέα διαταγή από ψηλά, από στήθους.

Μπερδεύεται ο Χάμπος, δεν ξέρει τι σημαίνει από στήθους, τα χάνει, ψάχνει γύρω του για βοήθεια, δε τη βρίσκει πουθενά και συνεχίζει την ανάγνωση του «Πιστεύω» από το χαρτάκι.

-Απέξω, επιμένει ο θεολόγος, όχι από το χαρτάκι.

-Δε το ξέρω απέξω, απολογείται κοκκινίζοντας ελαφρά ο Χάμπος. Μόνο να το διαβάξω ξέρω.

-Και τι ξέρεις απέξω;

-Το «Πάτερ ημών...».

-Καλά, παρεμβαίνει η καθηγήτρια των αρχαίων ελληνικών και σύζυγος του θεολόγου, θα τα πούμε αργότερα στην τάξη. Αν νομίζεις ότι θα γίνει το δικό σου, είσαι πολύ γελασμένος.

Διώχνει το Χάμπο, καλεί ένα γνωστό της κοριτσάκι από το κατηχητικό της μητρόπολης -γυαλάκια, γιακάς κλειστός μέχρι ψηλά στο λαιμό, ποδιά μέχρι κάτω στους αστραγάλους- και του λέει να πει το «Πιστεύω». Βγαίνει εκείνο ένα βήμα μπροστά από τη γραμμή του -και πάλι στην πρώτη σειρά, ως συνήθως- και παπαγαλίζει το «Πιστεύω» νεράκι. Δίπλα στην καθηγήτρια ο γυμνασιάρχης -κοντός, φαλακρός, μπιρμπιλομάτης, παλιός Χίτης- χαμογελά ικανοποιημένος. «Ευτυχώς που υπάρχουν ο θεολόγος κι η άξια σύζυγός του», σκέφτεται ικανοποιημένος. «Αν ήταν να βασιστούμε σε κάτι ανεπαρκείς συναδέλφους όπως ο γυμναστής που όλη μέρα εκφωνεί παραγγέλματα για επικύψεις και προεισαγωγικά άλματα χάζευοντας τις καμπύλες των μαθητριών ή ο μαθηματικός που από το πρωί μέχρι το βράδυ στρίβει και καπνίζει τσιγάρα αναπολώντας τις “ένδοξες” μέρες των ξερονησιών, αντάρτικο θα είχε καταντήσει το γυμνάσιο».

Τελειώνει η προσευχή, «μπράβο Ελενίτσα» παينةύει ο γυμνασιάρχης το κοριτσάκι με τη σεμνή εμφάνιση και την ελληνορθόδοξη αγωγή, «ωραία την είπες» και τα παιδιά πήραν να ανεβαίνουν τη μεγάλη σκάλα με τα φαρδιά σκαλοπάτια. Χαμογελαστά, χαρούμενα, μικρά πολύβουα σμάρια που απολαμβάνουν την ξεγνοιασιά των παιδικών ηλικιών τους. Εντωμεταξύ η επαρκής καθηγήτρια των αρχαίων ελληνικών, η άξια σύζυγος του θεολόγου -ξερακιανή, με γυαλιά μυωπίας χοντρά, με πρόσωπο βλογοκομμένο και σπυριάρικο- έχει πάρει θέση στην άκρη του κεφαλόσκαλου κι ελέγχει τα κεφάλια των αγοριών, τους γιακάδες και τις ποδιές των κοριτσιών. Όσα αγόρια δε φορούν πηλήχια κι όσα κορίτσια δεν έχουν κουμπωμένο γιακά και μακριά ποδιά, τα πιάνει από το μανίκι και τα τραβάει στην άκρη. Όσπου να μπουν όλες οι τάξεις στις αίθουσες, έμειναν στην άκρη του κεφαλόσκαλου τρία κορίτσια κι εφτά αγόρια. Ανάμεσά τους κι ο Χάμπος. Παρόλο που φορούσε πηλήχιο.

-Τα αγόρια να πάνε να φέρουν τα πηλήχιά τους και τα κορίτσια να αλλάξουν ποδιές και γιακάδες, διατάζει η κυρία. Το γυμνάσιο δεν είναι χώρος επίδειξης κοριτσίστικων δελγήτρων. Ούτε γιάφκα αναρχικών για να κάνει ο καθένας ό, τι του κατέβει. Κι εσύ Χάμπο να πας να φέρεις τον κηδεμόνα σου.

-Δεν έχω πατέρα, λέει ο Χάμπος και σκύβει πάλι το κεφάλι, είμαι ορφανός.

-Το ξέρω. Έχεις όμως μητέρα. Κηδεμόνας είναι κι αυτή.

-Ναι, αλλά δε μπορεί να έρδει. Αυτήν την ώρα είναι στη δουλειά.

-Κι επειδή; Δεν πάει να είναι όπου θέλει! Ποσώς μ' ενδιαφέρει. Να την αφήσει και να έρδει να δει τα γάλια του προκομμένου της. Κοντεύει να πάει

στρατιώτης κι ούτε το «Πιστεύω» δεν έμαθε.

Κάνει μια κίνηση να τον χαστουκίσει, συγκρατείται.

-Και τι δουλειά κάνει η μάνα σου; Ρωτάει.

Ξέρει. Απλώς θέλει να το ακούσει κι από το Χάμπο. Να δει τη ντροπή να γεννιέται στο πρόσωπό του, τη βέβαιη δυσφορία του.

-Ξενοπλένει, απαντάει εκείνος χαμογελώντας. Και βοηθάει εμένα στις μεταφορές.

Ούτε ντροπή, ούτε δυσφορία. Ένα ολόλαμπρο χαμόγελο και μια έκδηλη υπερηφάνεια. Κορώνα του την έχει. Κι εικονοστάσι του.

-Καλά, λέει τώρα κάπως μαλακωμένη η καθηγήτρια. Όμως αύριο το πρωί να είναι εδώ οπωσδήποτε. Κατάλαβες;

-Μάλιστα, κυρία.

Στη μπούκα τον έχουν. Όχι μόνο επειδή είναι κακός μαθητής, αλλά επειδή είναι ξεροκέφαλος κι έχει λογική μεγάλου. Για όλα έχει άποψη. Και σχεδόν πάντα σωστή. Για τον ψυχαγωγικό ρόλο του ποδοσφαίρου, τα διδαχτικά νοήματα των παραβολών, την ιερή έννοια της πατρίδας, το υπέρτατο αγαθό της ελευθερίας, την πανάρχαια αρετή του πατριωτισμού. Κάποτε που τον κατηγορήσε ο γυμνασιάρχης ότι είναι κακός πατριώτης επειδή είναι αριστερίζων -έτσι πιστεύει- κι αναρχικός, του αντιγύρισε:

-Όταν οι πρόγονοί σας, κύριε γυμνασιάρχα, προσκυνούσαν την Πύλη κι έκαναν τεμενάδες στο Σουλτάνο για πρόσδετη εύνοια κι απόκτηση παράνομου πλουτισμού, οι δικοί μου ναυπηγούσαν μπρίκια στη Σινώπη για να τα θέσουν στη διάθεση του Γένους όταν θα ερχόταν η ευλογημένη ώρα του ξεσηκωμού.

Εφτά μέρες αποβολή έφαγε τότε. Πού ακούστηκε, μαθητής πράμα, να ξεστομίζει τέτοιες βαριές κατηγορίες εναντίον γυμνασιάρχη με τόσο πλούσια «δνική» δράση; Όμως, συγγνώμη δε ζήτησε. Ούτε και φοβήθηκε τις απειλές του ότι θα τον αφήσει στην ίδια τάξη, θα τον αποβάλλει απ' όλα τα σχολεία της χώρας, δε θα τον αφήσει σε γλωρό κλαρ! Έτσι κι αλλιώς, λίγα πράγματα περίμενε να μάθει απ' αυτά που του δίδασκαν στο σχολείο. Να ξέρει μόνο ότι ένα κι ένα κάνουν δυο και να μην τον κλέβουν ο μανάβης στο ζύγι, ο μπακάλης στο μπακαλοτέφτερο. Ούτε κι έκανε όνειρα για σπουδές. Όχι επειδή δεν ήδελε. Καημό το είχε. Επειδή δε μπορούσε. Ορφανός, με μάνα χήρα από τα είκοσι οχτώ της που έπρεπε να αναστήσει τρία ανήλικα παιδιά, μ' ένα σωρό χρέη που είχε αφήσει ο μακαρίτης ο πατέρας του κι έπρεπε να ξεπληρωθούν, με τον ίδιο στρατευμένο από τα έξι του πίσω από το κυνήγι του μεροκάματου, δεν είχε την πολυτέλεια των σπουδών. Ο τόπος που ζούσαν φτωχός, οι κοινωνικές ανισότητες μεγάλες, οι ίδιοι τρίτης γενιάς πρόσφυγες από τον Πόντο, έγλυφαν καθημερινά αίμα για να τα βγάλουν πέρα. Η μάνα πήγαινε πλύστρα στα πλουσιόσπιτα, καθαρίστρια στην εκκλησιά για μερικά πρόσφορα, τα Σάββατα έστηνε συργάκι¹ στη λαϊκή,

¹ Πάγκο.

κι όταν της περίσσευε λίγος χρόνος, βοηθούσε το Χάμπο στις μεταφορές. Με τα πρώτα λεφτά που κατάφερε να βάλει στην άκρη ξενοπλέοντας και σιδερώνοντας ξένα θρακιά, του είχε αγοράσει ένα ξύλινο χειροκίνητο καρότσι -«Φορτωταξί “ο Χάμπος” εκτελούνται μεταφοραί». Ούτε οχτώ χρόνων. Κατευθείαν στα βαθιά της κρατικής αναλγησίας και της κοινωνικής βαρβαρότητας. Έκανε πιάτσα στον κεντρικό δρόμο της πόλης, στο ζωοπάζαρο, έξω από την κεντρική αγορά και τα κρεοπωλεία, στις λαϊκές. Πότε να μεταφέρει κάνα καφάσι ζαρζαβατικά, πότε κάνα κατεψυγμένο μοσχαρίσιο μπουτί Αργεντινής, πότε κάνα δοχείο τελεμέ. Ή για να πάει σπίτι τα ψώνια κάποιας αριστοκράτισσας κυρίας που είχε κάνει μανικιούρ και φοβόταν να σηκώσει το ζεμπιλί μη τυχόν και της σπάσουν τα φρεσκοπεριποιημένα νύχια της. Για σπουδές, επομένως, κι άλλα τέτοια μεγαλοπιάσματα, δεν υπήρχε η πολυτέλεια.

Όταν πήγαινε στο δημοτικό, δούλευε τα απογεύματα. Κι όταν πήγε στο γυμνάσιο, μια πρωινός και μια απογευματινός. Ανάλογα τη βάρδια και το πρόγραμμα του σχολείου. Λίγες στιγμές ελεύθερου χρόνου του περίσσευαν για διάβασμα. Κι όταν το έκανε, πάντα με βιβλία δανεισμένα από κανένα γειτονόπουλο ή απ' αυτά που μάζευε από τους σκουπιδοτενεκέδες του σχολείου, όλα ξεσκιωμένα, με τις μισές σελίδες τους να λείπουν και τις άλλες μουτζουρωμένες και βρωμερές, μόνο και μόνο για να ξέρει για ποια πράγματα θα μιλούσαν την άλλη μέρα οι καθηγητές του. Δεν είχε χρόνο. Ούτε για διάβασμα, ούτε για παιχνίδια, ούτε για ψυχαγωγία. Ούτε καν για ξεκούραση. Ακόμα και τις Κυριακές, όταν οι συμμαθητές του έκαναν υποχρεωτικό εκκλησιασμό ή χουζούρευαν στα κρεβάτια τους προσποιούμενοι ασθένεια, αυτός καθάριζε από τα χαράματα πατάτες κι έπλενε κατσαρόλια σ' ένα λαϊκό οινομαγειρείο στο κέντρο της πόλης για μια μερίδα πατάτες γιαχνί μαγειρεμένες με χοιρινή λίγδα ή σουσαμόλαδο. (Στο σπίτι τους τρέφονταν κυρίως με κουρκούτι, μαυρολάχανα και τανομένον σορβάν². Τα καλύτερα φαγητά τους -της Κυριακής- το φούστερον³ και το χαβίτζ⁴. Κάποτε που πήγε η μάνα του σ' ένα πάρτι γενεθλίων μιας πλούσιας για να βοηθήσει στη λάντζα και του έφερε μερικές ψημένες γαρίδες, ο Χάμπος της κοίταξε καχύποπτα, τις περιεργάστηκε προσεχτικά απ' όλες τις μεριές, ακούμπησε με τα ακροδάχτυλά του καθούκι, κεραίες, πόδια, και τις πέταξε αηδιασμένος. Νόμισε ήταν καλοδρεμμένες σαρανταποδαρούσες που τις είχαν ψήσει στη χόβολη του μαγκαλιού). Και τα απογεύματα των Κυριακών, όταν οι συμμαθητές του κάθονταν να διαβάσουν ή να παίξουν, εκείνος έπαιρνε το κασελάκι του και πήγαινε στο γήπεδο να πουλήσει σπόρια, φιστίκια, ξεροψημένο πασατέμπο, σκληρά κι αφράτα στραγάλια. Μόνο αργά τη νύχτα,

² Πλιγούρι ή ρύζι βραστό με γιαούρτι κι αυγό.

³ Η ομελέτα.

⁴ Καβουρντισμένο καλαμποκάλευρο στο οποίο προστίθεται λάδι ή βούτυρο.

όταν συμμαζεύοταν κατάκοπος σπίτι, πριν πέσει για ύπνο, άπλωνε βιβλία και τετράδια στο περβάζι του παραθύρου της κάμαράς του και διάβαζε ή έγραφε με τη βοήθεια της γλωμής αντιφεγγιάς που σπαταλούσε αναίτια ο φανοστάτης του δρόμου. Ηλεκτρικό στο σπίτι δεν υπήρχε -το μόνο σ' ολόκληρο το φτωχομαχαλά που κατοικούσαν- κεριά, σπαρματσέτα κι άλλα τέτοια συναφή φυλαγμένα μόνο για έκτακτες ανάγκες, το καντηλάκι της Μεγαλόχαρης έκαιγε μόνο καμιά ωρίτσα το απόγευμα της Κυριακής, κι η μοναδική γκαζόλαμπα με το ραγισμένο λαμπογυάλι που διέδεται, άναβε όταν είχαν άρρωστο στο σπίτι. Παρόλα αυτά, ο Χάμπος δεν έμεινε αμόρφωτος. Ήξερε πολύ περισσότερα πράγματα από τους συμμαθητές του που είχαν μάθει να παπαγαλίζουν ολόκληρα κατεβατά από την Ιλιάδα, την Κύρου Ανάβαση, την Επί του όρους Ομιλία, τον Ακάδιστο Ύμνο. Κι είχαν διδαχτεί ένα σωρό ηλιθιες ανακρίβειες από ημιμαθείς κι ενταγμένους στο σύστημα καθηγητές' για το πόσο σπουδαίο είναι να είσαι Έλληνας, πόσο κακό να είσαι άριστέρος, πόσο σημαντικό κι εθνικά ορθό να είσαι εθνικόφρων, οποία ευλογία να είσαι χριστιανός -προπάντων ορθόδοξος.

Ό, τι δεν προλάβαινε να διαβάσει στις λίγες στιγμές ελεύθερου χρόνου που ξέκλεβε από τις μεταφορές ή δε μπορούσε να βρει στα ξεσκισμένα βιβλία του, το μάθαινε διαβάζοντας τις εφημερίδες και τα περιοδικά που μάζευε από τα καφενεία, την αγορά και τις λαϊκές όπου σύχναζε λόγω δουλειάς, τους κάδους απορριμμάτων του δήμου. Διάβαζε ό,τι έπεφτε στα χέρια του, άκουγε τα ντέρτια και τους καημούς των απλών ανθρώπων, άφουγκραζόταν τις αγωνίες τους, βοσκούσε από δω κι από κει συζητήσεις και κατασταλαγμένη γνώση ηλικιωμένων, κι έμπαινε αργά, αλλά σταθερά, στο βαθύτερο νόημα της ζωής.

Ο Χάμπος ήταν τελικά ο μόνος από τα εφτά αγόρια και τα τρία κορίτσια που έβγαλε στην άκρη του κεφαλόσκαλου η καθηγήτρια των αρχαίων ελληνικών που του επιτράπηκε η είσοδος στην αίθουσα. Κάθισε στο θρανίο του, ταχτοποίησε τη σάκα του και περίμενε. Η απειλή της καθηγήτριας ότι «δα τα πούμε αργότερα στην τάξη», ηγούσε σαν απειλή ιεροδίκη στα αυτιά του. Πρώτο μάθημα της μέρας το δικό της' τα αρχαία ελληνικά. Σε λίγο μπαίνει η καθηγήτρια και κάθεται στην έδρα. Ανοίγει τον κατάλογο, κάνει τάχα πως τον ξεφυλλίζει, πως κοιτάει τα ονόματα των μαθητών κι απευδύνεται στο Χάμπου.

-Χάμπο, μπορείς, σε παρακαλώ, να μας κλίνεις ένα ανώμαλο ρήμα στον παρατατικό κι ένα στον υπερσυντέλικο; Όποια ξέρεις.

Ακούει ο Χάμπος, χαμογελάει με νόημα, σκύβει και πάλι το κεφάλι και μένει σιωπηλός. Ιδέα δεν είχε από ανώμαλα κι ομαλά, από παρατατικούς κι υπερσυντέλικους. Κι ούτε είχε προετοιμαστεί από το σπίτι για να ξέρει. Κάτι πρόσδετα δρομολόγια και μια εκτός προγράμματος μετακόμιση, του είχαν στερήσει ακόμα και τις λίγες ώρες ξεκούρασης. Αλλά και διαβασμέ-

νος να ήταν, πάλι δε θα απαντούσε. Να κάνει το χατίρι στη συντηρητική θεούσα που το πηγαίνει φιρί φιρί να τον αποβάλλει; Αποκλείεται!

-Χάμπο, κάτι σε ρώτησα, επιμένει η καθηγήτρια. Θα καταδεχτείς, επιτέλους, να μας απαντήσεις ή είσαι και στα αρχαία ελληνικά σκράπας όπως και στα δρησκευτικά;

Τσαντίζεται ο Χάμπο, «μέχρι εδώ οι προσβολές», λέει από μέσα του, «καιρός να δώσουμε ένα μάθημα στην ψηλομύτα κυρία».

-Δεν ξέρω, κυρία, της απαντάει. Όταν μάθω θα σας πω. Αν θέλετε να μάθετε τώρα, ρωτήστε την Ελενίτσα.

Η καθηγήτρια χαμογελάει ικανοποιημένη. Ωραία χειρίστηκε την κατάσταση. Το θύμα τσίμπησε με την πρώτη. Σηκώνεται, πάει κοντά του, τον κοιτάει με κακία στα μάτια κι ετοιμάζεται να τον χαστουκίσει. Σαν ελατήριο τεντώνεται το χέρι του Χάμπο και την αρπάζει από τον καρπό.

-Αν το ξανακάνετε αυτό, της λέει μειλίχια, θα σας το σπάσω.

Αιφνιδιάζεται η καθηγήτρια, δεν περίμενε τέτοια αντίδραση από μαθητή, την πιάνουν τα κλάματα, βγαίνει τρέχοντας από την αίθουσα -τα παιδιά χειροκροτούν, ζητωκραυγάζουν, επευφημούν το Χάμπο με ενθουσιασμό- και ξαναγυρνάει μαζί με το γυμνασιάρχη. Τα μάτια του τέως Χίτη πετούν αστραπές, τα χείλη του τρέμουν, το πρόσωπό του ωχρό σαν του νεκρού. Πάει κοντά στο Χάμπο, «ήρε γαϊδούρι», του λέει και τον αρπάζει από το γιακά, «ποιος νομίζεις ότι είσαι και συμπεριφέρεσαι έτσι; Ο Άρης Βελουχιώτης; Τσακίσου γρήγορα κι αύριο να έρδεις με τον κηδεμόνα σου». Φεύγει ο Χάμπο, «μπράβο, μεγάλη», επαινεί από μέσα του τον εαυτό του, «της τη φέραμε της θεούσας», κατρακυλάει σαν άνεμος τις σκάλες και την άλλη μέρα στέλνει τη μάνα του στο σχολείο. Ο ίδιος με το «Φορτωταξί “ο Χάμπος” εκτελούνται μεταφοραί», πάνω κάτω στις γνωστές πιάτσες της πόλης να αναπληρώσει το χαμένο μεροκάματο της μάνας.

-Με ζητήσατε; Ρωτάει η μάνα του μόλις παρουσιάζεται μπροστά στην καθηγήτρια των αρχαίων ελληνικών. Είμαι η μητέρα του Χάμπο.

-Ναι, σας ζήτησα. Ήθελα να σας ενημερώσω ότι εχθές ο Χάμπος ήρθε αδιάβαστος. Και παραλίγο να με δείρει.

-Το ξέρω, απαντάει ήρεμα η μάνα.

-Το ξέρετε; Ποιο, δηλαδή! Ότι προσπάθησε να με δείρει ή ότι ήρθε αδιάβαστος;

-Και τα δυο.

-Και το λέτε με τέτοια απάθεια σαν να μη συνέβη τίποτα;

-Γιατί, πώς έπρεπε να το πω;

Ξεροκαταπίνει η φιλόλογος, τα χάνει κάπως, δεν ξέρει τι ακριβώς να απαντήσει στην ήρεμη μάνα, συνέρχεται γρήγορα, «δεν θα μας αποστομώσει μια αγράμματη κι αναιδέστατη πλύστρα», και της λέει:

-Θέλω να πω, δεν ανησύχησες;

Στον ενικό, τώρα. Να ξέρει η πλέμπα, ότι δεν είμαστε όλοι μαντρωμένοι

στο ίδιο μαντρί.

-Πως, ανησύχησα, απαντάει και πάλι ήρεμα η μάνα του Χάμπου. Και πάρα πολύ μάλιστα.

-Για ποιο από τα δυο;

-Και για τα δυο. Κυρίως για το ότι ήρθε αδιάβαστος. Αυτό θα μπορούσα, ενδεχομένως, να το αποτρέψω. Το άλλο, τον βίαιο τρόπο με τον οποίο αντέδρασε, δε θα μπορούσα. Είναι αντρική υπερηφάνεια. Την κληρονόμησε από τον πατέρα του. Ακαλούπιαστος ήταν.

Παραβλέπει το τελευταίο σχόλιο η καθηγήτρια, «σιγά την αρετή! Οι περισσότεροι άντρες τέτοιοι είναι. Ξεροκέφαλοι», επικεντρώνεται στο πρώτο.

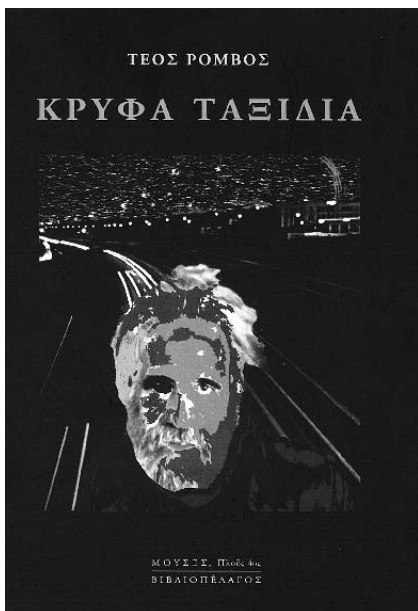
-Κι αφού σ' ανησύχησε που ήρθε αδιάβαστος, γιατί δε τον έπεισες να διαβάσει;

-Δε μπορούσε.

-Δε μπορούσε; Γιατί;

-Ήταν καμένη η λάμπα του φανοστάτη.

Το Δρομολόγιο προτείνει

«Για αιώνες συνεχίζεται ένας υπόγειος πόλεμος μεταξύ συγγραφέων και εξουσίας. Η εξουσία χρησιμοποίησε τη γλώσσα σαν μηχανισμό επιβολής της κυρίαρχης ιδεολογίας, ενώ συχνά προσπάθησε μέσω της γλώσσας να χειραγωγήσει τους λαούς. Προσπάθησε να αφανίσει, να εξαφανίσει, να ισοπεδώσει τις τοπικές γλώσσες, τις ντοπιολαλιές, τις διαλέκτους, να εξαλείψει τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες.

Οι συγγραφείς αμφισβήτησαν, αποκάλυψαν, αντιτάχθηκαν στις πρακτικές αυτές.

Η θεοκρατική και κοσμική εξουσία εκφράζονταν μέσω μιας ξύλινης γλώσσας με το στερεότυπο κλισέ «Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια», διαντισμένη με πατερναλισμό, εθνικισμό και αργότερα με την ψευδή γλώσσα των Μαζικών Μέσων Ενημέρωσης και με τις κατασκευασμένες ειδήσεις».

ΧΡΥΣΑ ΣΠΥΡΟΠΟΙΛΟΙ

Δυο παράδοξες (σουρεαλιστικές) ιστορίες

ΤΟ ΚΙΝΕΖΙΚΟ ΕΚΛΕΡ ΚΑΙ Η ΜΑΙΡΗ ΤΡΥΠΑ ΤΗΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ

Της άρεσαν τα γλυκά, ιδίως οι σκοκολατίνες. Το πλοίο έμπαινε στο λιμάνι της Πάτμου, όταν ο νεαρός ναυτικός την πλησίασε και της πρόσφερε γλυκό. «Μείνετε εδώ, δεν υπάρχει λόγος να πάτε στο νησί. Τα μαγαζιά είναι κλειστά». Η γυναίκα κοίταξε με λαίμαργία το γλυκό αλλά προσπάθησε να συγκρατηθεί. «Μη διστάζετε. Βάλτε το σ' ένα πιάτο και το τρώτε όποτε έχετε διάθεση» της είπε και της άφησε το γλυκό στο τραπέζακι. Κοντά της καθόταν ένας άντρας που είχε παρακολουθήσει τη σκηνή ρίχνοντας διακριτικές ματιές. Στα χέρια του κρατούσε ένα βιβλίο και έδειχνε να το διαβάζει με ενδιαφέρον. Το αγόρι που έπαιζε τη σθούρα κάθισε στο δάπεδο και άρχισε να ρίχνει το παιγνίδι του πότε στα πόδια της γυναίκας πότε του άντρα. «Όσοι θέλουν να δουν το νησί της Αποκάλυψης, ας κατέβουν. Αναχώρηση σε μια ώρα» ακούστηκε η φωνή του καπετάνιου. Η γυναίκα στράφηκε προς τον άντρα που είχε κιόλας απορροφηθεί στο διάβασμά του και τον ρώτησε αν θα ήθελε να μοιραστούν το γλυκό. «Αποφεύγω να τρώω γλυκά. Ευχαριστώ» της είπε ψυχρά και απομακρύνθηκε. «Με τα φτερά της πεταλούδας» διάβασε δυνατά η γυναίκα τον τίτλο του βιβλίου που ήταν ακουμπισμένο στον καναπέ. «Τι μπορεί να κάνει κανείς με τα φτερά της πεταλούδας;» την ρώτησε ο μικρός. «Να ταξιδέψει» του απάντησε. «Είναι αδύνατον» λέει γελώντας ο μικρός που πήρε την σθούρα του και έφυγε. «Είναι;» σκέφτηκε εκείνη και θυδίστηκε στον καναπέ παίρνοντας την στάση του εμβρύου.

ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΣΠΗΛΙΕΣ ΚΑΙ Ο ΧΑΜΕΝΟΣ ΑΣΤΕΡΙΑΣ

Σ' αυτούς που κυνηγούν τις πεταλούδες

«Όλες οι θαλάσσιες σπηλιές μοιάζουν τόσο πολύ μεταξύ τους, όπως μοιάζουν όλοι οι άνθρωποι», της φώναξε από μακριά το σοφό αγόρι, από το νησί των λεπιδοπτερών. Είχε πάει εκεί για να παρακολουθήσει τις πολλαπλές τους μεταμορφώσεις, τη γέννηση και τη φθορά τους. Στα αυτιά της αντηχούσε η φωνή: «πρόσεξέ με, υπάρχω». Θα ήθελε να δώσει μια απάντηση αλλά δεν ήξερε προς τα πού να στραφεί. Και πάλι βούιζε το κεφάλι της και άκουγε φωνές να της λένε ότι οι άνθρωποι είναι ίδιοι. Περιπατούσε βιαστικά για να διώξει τους δαίμονές της ώσπου βρέθηκε μπροστά σε μια σπηλιά. Εσπρωξε την πόρτα. Ήταν βαριά. Μια επιγραφή έδινε οδηγίες για το πώς μπορεί κανείς να την ανοίξει. Τις διάβασε προσεκτικά και πρόσεξε την υποσημείωση: «Και τώρα αναζήτησε την αλήθεια στα γεγονότα και όχι στις λέξεις. Αυτές εξαπατούν...».

Η μνήμη ματώνει

Ξεδιαλέξαμε με τη μάνα τα ρούχα του. Πήρα κάποια που μου χωρέσανε. «Δώσε τα άλλα» της είπα «σε κανέναν Αλβανό να σ'χωρέσει».

Φοράω, πότε-πότε, άμα βρέχει, ένα μπουφάν του.

Έβρεγε και τότε. Ιούnius του 1957. Απομεσήμερο μέσα στο συννεφόκαμα. Επαιζα κάτω από την αγλαδιά μ' ένα ντενεκάκι. Πήρε να σκοτεινιάζει από τα δυτικά. «Το κέρατό μου» είπε, αφύς όπως ήταν, «μαζέψτε τα. Θα πάει η μέρα στράφι!» Αφήσαν τα δρεπάνια και ψευτοδεματιάσανε τα χερσόβολα. Σαμάρωσαν τα ζώα κι οι γυναίκες μαζέψανε τα πράγματα. Προτού πατήσουμε στη δημοσιά άνοιξε ο ουρανός. Μας έδερνε ένα χοντρό χαλάζι στην αρχή που γύρισε σε λίγο σε βροχή. Ξεντύθηκε μια μαύρη πατατούκα που φορούσε και την επέρασε ανάρριχτα στις πλάτες μου. Τσάκισε η καρδιά μου από τον πανικό, από τον κρότο που 'καναν τα αστραπόβολα.

«Αχά, αχά, Γιωργιάκο» -γύρισε και μου 'πε- «ανάγκασε να μπούμε στο χωριό προτού σαπίσουμε». Προσπάθησα επιταχύνοντας το βήμα μου μα δεν τους πρόφταινα κι όπως το ρούχο του σερόντανε στις λάσπες, πάτησα τα μανίκια κι έπεσα. Με πήρανε τα αίματα απ' τη μύτη και τα κλάματα. Εκείνος γύρισε, με σήκωσε και μέσα στην απόγνωση με πλάκωσε στα κατακέφαλα.

Σε λίγο απαγκιάσαμε στο εξωκλήσι της αγίας Κυριακής. Ζάρωσα κλαίγοντας κρυφά σ' ένα στασιδί. Ηρδε με χάιδεψε. Έβγαλε απ' την τσέπη ένα κομμάτι παστέλι και με φίλεψε.

Φοράω καμιά φορά τα ρούχα του. Ντύνομαι τα σκουτιά του.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΕΝΝΑΣ

Από την ανέκδοτη
ποιητική συλλογή ΚΥΝΘΙΑ

1.

Μόνος μου πορεύθηκα,
τους δρόμους της αγάπης
στην ερημιά του φεγγαριού
και στα μικρά κρινάκια του γαλού.

Κι ύστερα τρεις φορές φωνάζοντας,
σ' αγαπώ
και πάλι τρεις φορές την φωνή μου
έλαβα πίσω
δίχως απάντηση καμιά.

2.

Θέλω να μοιραστώ
την μοναξιά μου,
μ' ένα ξωκλήσι,
μ' ένα γιασεμί,
με το γλυκό
αεράκι του επιταφίου,
με σένα.

Επειδή τίποτα
δεν έχω
να σου δώσω,
παρά μοναχά
την μοναξιά μου.

3.

Η ζωή μας
ξοδεύεται ανάμεσα
στις προσδοκίες των ονείρων μας.

4.

Ζήτησα το απόλυτο,
μου δόθηκε το ελάχιστο.
Έζησα μαζί του,
καθώς ο σχίνος στον βράχο,
μάταια γυρεύοντας
έναν γαλάζιο ουρανό

5.

Έγραψες σ' αγαπώ,
με τ' ωραίο κορμί,
πάνω στην υγρή άμμο.
Τι γρήγορα που σήστηχε
με το πρώτο φιλί
της θάλασσας.

6.

Ο χρόνος ταξιδεύει σε διάφανες ράγες,
μέσα απ' τα τούνελ των ονείρων μας,
κουβαλώντας στα άδεια βαγόνια του,
μάταιους έρωτες
και ψίδυρους γυναικειών φωνών,
τραγούδια κυανών
ηδύπνων κοριτσιών,
που ποτέ δεν απάλυναν
τον πόνο της ψυχής μας

7.

Κουράστηκα
μετέωρος,
χρόνια τώρα,
στην ανταύγεια
γλαυκών γλυκασμών
ηδύπνων κοριτσιών

ΠΑΜΠΛΟ ΝΕΡΟΥΔΑ

Μετάφραση από τα ισπανικά: Γιώργος Ρούβαλης

Ωδή στ' αλάτι

Αυτό το αλάτι
της αλατιέρας
εγώ το είδα στις αλυκές.
Ξέρω ότι
δεν
θα με πιστέψετε
αλλά
τραγουδά,
τραγουδάει τ' αλάτι, το δέρμα
των αλυκών
τραγουδά
μ' ένα στόμα μπουκωμένο
απ' τη γη.
Ανατρίχιασα
σ' εκείνες τις ερημιές
όταν άκουσα
τη φωνή
τ' αλατιού
στην έρημο.
Κοντά στην Αντοφαγάστα
όλος
ο κόσμος με το θειάφι
αντηχεί:
είναι μια
ραγισμένη
φωνή
σ' ένα τραγούδι
συμπόνιας.
Μετά στις σπηλιές της
τ' αλάτι όλο κρυστάλλους
βουνό
από ένα θαμμένο φως
διάφανη εκκλησιά
κρυστάλλο της θάλασσας, λήθη
των κυμάτων.

Κι ύστερα σε κάθε τραπέζι
του κόσμου τούτου,
αλάτι,
η άπιαστη
υφή σου
πέφτει λευκός καταρράχτης
φως της ζωής
πάνω
στα τρόφιμα.
Συντηρεί
στις παλιές αποθήκες
στα καράβια,
ανακαλύψεις έκανες
στον ωκεανό,
πρωτόγνωρη ουσία
στα άγνωστα, μισάνοιχτα
μονοπάτια του αφρού.
Σκόνη της θάλασσας, η γλώσσα
δέχεται από σένα ένα φιλί
απ' τη θαλασσινή νύχτα:
η γεύση ζυμώνει σε κάθε
νόστιμο φαί τον ωκεανό σου όλο
κι έτσι το ελάχιστο,
το μικροσκοπικό
κύμα της αλατιέρας
μας μαθαίνει
όχι μόνο την οπτική σου ασπράδα
αλλά τη δυνατή γεύση του απείρου.

JAIME SABINES

Μετάφραση από τα ισπανικά: Γιώργος Ρούβαλης

Ο διάβολος κι εγώ καταλαβαινόμαστε

Ο διάβολος κι εγώ καταλαβαινόμαστε
σαν δυο παλιοί φίλοι.
Κάποτε γίνεται σκιά μου
πάει μαζί μου παντού.
Σκαρφλώνει στη μύτη μου
και μου τη δαγκώνει
και τη σπάει με τα μυτερά του δόντια.
Όταν βρίσκομαι στο παράθυρο
μου λέει πήδα!
στ' αυτή.
Εδώ στο κρεβάτι ξαπλώνεται
στα πόδια μου σαν παιδί
και φωτίζει την αγρύπνια μου
με βεγγαλικά.
Δεν κάθεται ποτέ ήσυχος.
Πηγαινοέρχεται σαν καταδικασμένος,
σαν τρελός, μαντεύοντας
πράγματα που δεν εξομολογούμαι.
Ποιος ξέρει τι σταγόνες βάζει
στα μάτια μου, που βλέπω κάποτε
τη φάτσα μου σα διαβολική
όταν είμαι αφήρημένος.
Πότε – πότε μου πιάνει τα δάχτυλα
όταν γράφω.
Είναι παράξενος κι απλός. Φαίνεται
κάποτε σα μετανιωμένος.
Ο φουκαράς τίποτα δεν ξέρει
για τον εαυτό του.
Όταν είμαι άγιος, πιάνω
να του μουρμουρίζω στ' αυτή
και τον ζαλίζω κι εκδικούμαι.
Αλλά στο κάτω – κάτω
είμαστε φίλοι
κι έχει μια τρυφερότητα σαν κυδώνι
κι' έχει μοναξιάς ο καημενούλης.

Δρομοδείκτες

Σχόλια - Κριτικές - Παρουσιάσεις - Σημειώματα

*Κάτι σαν απάντηση ...
στο κείμενο “Ποίηση
και κοινό” του
κ. Τάσου Σταμπούλογλου*

Όλοι εσείς οι άνθρωποι του λόγου, οι σπουδασμένοι, οι τρανοί, άνθρωποι φωτισμένοι, με διακρίσεις και βραβεία, δεν έχετε καταλάβει πως η τέχνη δεν έχει φραγμούς, η ποίηση δεν έχει όρια, δεν υπάρχουν εμπόδια στο μυαλό του νέου ανθρώπου, ούτε ξένη κουλτούρα, ούτε ελληνική επίσης, υπάρχει το παγκόσμιο, το ενωμένο, η κοινότητα.

Η ποίηση αντιστέκεται σε ολοκληρωτικά καθεστώτα με αγώνες δίκαιους και δυναμικούς αλλά εξυμνεί και τον έρωτα με τον ομορφότερο τρόπο, τον πιο μαγικό. Η ποίηση είναι αισιόδοξη παρασύροντας γλυκά στη ζωή τις ανθρώπινες μάξες, τους λαούς αλλά είναι και απαισιόδοξη και πονεμένη και μελαγχολική γιατί κάποιος επιτέλους πρέπει να καταδέσει την αλήθεια, την κατάσταση με ρεαλισμό για να διαπιστώσουμε τι έχουμε να αντιμετωπίσουμε.

Τα πάντα γύρω μου καίγονται, έχουν πάρει φωτιά και δεν θέλω να διαβάζω παραμύθια για ποταμάκια και λουλούδια, ούτε γλυκανάλατες ιστοριούλες που αποπροσανατολίζουν και μου κλείνουν τα μάτια αντί να μου ανοίγουν το δρόμο, μα ούτε και γραπτά για το πόσο υποφέρω αλλά όλα θα στρώσουν αν κάνω υπομονή και χωρίς να κουνήσω το δαχτυλάκι μου.

Υπάρχει τέχνη και ποίηση που δεν καταλαβαίνω αλλά την δέχομαι γιατί είμαι ανοιχτός σε όλα και δεκτικός,

σέβομαι την ιδιαιτερότητα του κάθε ανθρώπου. Και ναι, η ποίηση και η τέχνη είναι υποκειμενικές, αυτό έλειπε άλλωστε. Μεταφράζονται υποκειμενικά κι αν δεν σου κάνουν μην ασχοληθείς ούτε λεπτό πετάς όσους τις υποστηρίζουν και ζουν απ' αυτές και γι' αυτές.

Η ποίηση είναι ψυχή, είναι ο Θεός κι ο διάλογος, είναι παιχνίδι, είναι κατάθεση, αγώνας, έρωτας και μίσος, το γλυκό αεράκι και το ακατανόητο σύμπαν. Η ποίηση ουρλιάζει στη μέση του αιματοβαμμένου δρόμου, μέσα στα χαρακώματα, κρεμασμένη απ' τη φύστα μιας γυναίκας, μέσα στο παιδικό μυαλό, στη σκαλωσιά επάνω, γυμνή πάνω στο μπαρ, στη ζέστη του κλειστού γραφείου, στην ύπαιθρο μα και στη ζούγκλα της πόλης. Η ποίηση είναι παντού, είναι τα πάντα και γι' αυτό το λόγο έχεις άπειρες μορφές, άπειρες έννοιες, άπειρες φόρμες. Για να εκφράζει τους πάντες. Η μόνη ευθύνη που έχουν όσοι λέγονται ποιητές είναι να συνεχίσουν να γράφουν, να αναλώνονται και να καίγονται απ' τα πάδη τους και τον μεγάλο πόθο να μιλήσουν, να εμφυσήσουν, να δημιουργήσουν και να καταδέσουν τη φλόγα που κρύβουν, να καταδικάσουν, να διαμαρτυρηθούν και να παρασύρουν, να υποδείξουν αλλά και να μάθουν, να στενάξουν και να το μοιραστούν μ' όλους εμάς, να αποτυπώσουν τη χαρά τους για να χαρούμε μαζί τους. Όλα τ' άλλα είναι ψευτοφιλοσοφίες.

Υ.Γ. Γράψατε με μεγάλα γράμματα πως “όχι, η ποίηση δεν θα πεδάνει”. Με τα λόγια σας “σκοτώσατε” την ποίηση

τόσων ανθρώπων που απλά δεν συμφωνούν μαζί σας και μαζί “σκοτώσατε” κι όλους αυτούς. Ευτυχώς που όλοι αυτοί, μαζί και η “πεταμένη” ποιήσή τους, είναι πραγματικά αδάνατοι.

Ευχαριστώ.
Νικόλας Τασιδής

ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΛΑΜΠΑΡΔΗΣ
Οι φύλακες της Ανατολίας
Εκδόσεις Πατάκη
Ιούνιος 2005

Σ’ ένα χαμένο χειρόγραφο του 19^{ου} αιώνα, δύο λόγιοι Έλληνες της εποχής εξιστορούν τη συναρπαστική πορεία μιας μεγάλης οικογένειας Ελλήνων της Ανατολίας. Άνδρωποι δυναμικοί και απρόμητοι, ταξιδεύουν από την Κρώμνη ως τη Βαγδάτη, από την Οδησό ως τον Καύκασο κι από την Κωνσταντινούπολη μέχρι την Αθήνα και πρωταγωνιστούν στα σημαντικά γεγονότα που σημάδεψαν τον ελληνισμό στο πέρασμα στον εικοστό αιώνα: από τις μεταρρυθμίσεις τις γνωστές ως Τανζιμάτ και τα σχέδια των Φαναριωτών, που θα φέρουν τη χρυσή εποχή για τη ρωμιοσύνη, μέχρι τον ξεριζωμό τους από τη Μικρά

Ασία, που θα τους οδηγήσει στη Ρωσία της Οκτωβριανής Επανάστασης. Το μοναδικό αυτό ιστορικό ντοκουμέντο χάθηκε κι έγινε παράδοση, για να διατηρήσει το μύθο των Ελλήνων της Ανατολίας μέχρι τις μέρες μας. Ώσπου βρέθηκε στο δρόμο ενός σύγχρονου συγγραφέα, που αποφάσισε να το αναστήσει αναγνωρίζοντας σ’ αυτό μια ξεχασμένη κληρονομιά.

Ο Πασχάλης Λαμπαρδής εμπνέεται από ένα λαϊκό ποίημα του 19^{ου} αιώνα αφιερωμένο στον Σουλεϊμάν Αγά. Ο Γεώργιος Ερυδριάδης, όπως ήταν το χριστιανικό του όνομα, είχε επαφές τόσο με την Ύψηλή Πύλη, όσο και με τους Φαναριώτες και τα μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Σχέδιό του ήταν να αλλάξει η φυσιογνωμία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, να γίνει η Κωνσταντινούπολη το κέντρο του Οικουμενικού Ελληνισμού.

Με αφετηρία αυτή την ιστορία ο συγγραφέας γράφει για ένα ξεχασμένο κομμάτι του ελληνισμού, ένα κομμάτι που μοιάζει χαμένο και παραδομένο στη λήθη της ιστορίας. Αναφέρεται στους Έλληνες της Ανατολίας και στους κρυφοχριστιανούς που συνέχισαν, μετά από τόσους διωγμούς και τόσες περιπέτειες, να ζουν στα βάθη της Μικράς Ασίας παραμένοντας Φύλακες της ελληνικής κληρονομιάς. Το βιβλίο ξεχειλίζει από προσωπικές ιστορίες, βιώματα, μοιραίες συναντήσεις, ανατροπές, όνειρα και απογοητεύσεις, με λίγα λόγια ξεχειλίζει από ζωή.

Ακροβατώντας ανάμεσα στην ιστοριογραφία και τη μυθοπλασία, ο Πασχάλης Λαμπαρδής πραγματοποιεί έρευνα στα ιστορικά αρχεία, συνομιλεί με τους ερευνητές για τη ζωή των χριστιανών της Ανατολίας, ταξιδεύει αναζητώντας τα ίχνη τους στον Πόντο, στη Μαύρη Θάλασσα, στον Καύκασο και στη ρωσική γη, συναντά και συνομιλεί με τους ανθρώπους που άφησαν πίσω τους.

Αρρηκτα συνδεδεμένοι με τον ελληνικό πολιτισμό, όπως λέει και ένας ήρωας του βιβλίου, «Οι φύλακες της Ανατολίας είναι το βιβλίο της ζωής μας».

Σημείωση: Ο Πασχάλης Λαμπαρδής γεννήθηκε στις Σέρρες και έλκει την καταγωγή του από την καθ' ημάς Ανατολή. «Οι φύλακες της Ανατολίας» είναι το τρίτο του έργο. Προηγήθηκαν τα «Ιπόδεση ζωής» (Μαλλιάρης, 1997) και «Ο ταξιδευτής του Βοσπόρου» (Ιωλκός, 2002).

**Από τις συλλογές
που λάβαμε**

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΙΚΡΟ ΣΤΟΜΑ

Στον Θανάση Κωσταβάρα

Η ίδια νύχτα.
Που κατεβαίνει από το δάσος
και μ' αγκαλιάζει
απ' το πικρό μου στόμα
δε βγαίνουν λόγια
άναρτροι ήχοι
μέσα στην άγρια μοναξιά που μου
'τάξαν
παλιές ιστορίες με αντάρτες
και οι εμμονές της φτώχειας
που σκαρφάλωναν στην ψυχή
μέχρι να την πνίξουν.

Σιγή Ασυρμάτου, Εκδόσεις Κολωνός
* Αθήνα 2005

ΚΙΚΗ Κ. ΚΑΝΑΡΗ

ΑΛΜΥΡΑ

Μουχρώνει η μέρα Τ' όνειρο
αφάρευστο θα μείνει

Τ' όνειρο στον θυρό
Καθώς σκαρί θα γίνει
από ναυάγιο παλιό μ' αλμύρα
τυλιγμένο
Δεν θα τ' αναζητήσουν
Γραμμένο
στα νηολόγια του νου
μαζί του
στ' απόσπερο
τα ίχνη του θα σθήσουν.

Λυτική θεράντα, Εκδόσεις Πλανόδιον
* Αθήνα 2004

ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

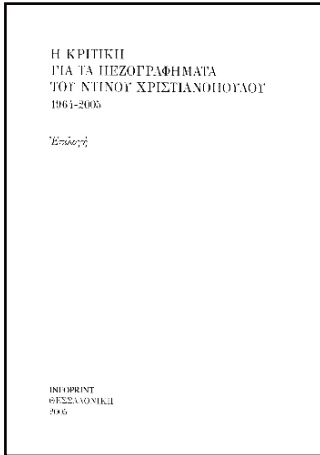
ΚΛΟΙΟΣ

Ο σπύρος,
προϊόν ανδρακωρυχείου,
εξάγεται μονοφωνικά,
κλιμακτήριο συνεχής αναρχικού
εντύπου
και κτηνίατρος
μπλεγμένος στο φάσμα μιας επιστήμης
κιβώτιο
αρχαίων συνηθειών.

Ο τοίχος σημαία, Εκδόσεις Ψίλον/
Βιβλία * Αθήνα 2005

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΑ
ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΤΟΥ
ΝΤΙΝΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
1964 – 2005
Επιλογή
INFOPRINT ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
2005

Οτόμος «Για τον Χριστιανόπουλο: κριτικά κείμενα για την ποίησή του», που κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις «Αιγαίον» της Λευκωσίας με την επιμέλεια του Δημήτρη Κόκορη, είχε σαν αποτέλεσμα να παρακινήθω και να συγκεντρώσω αρκετές κριτικές και για τα πεζά μου. Τις καλύτερες από αυτές τις εκδίδω σήμερα από την «Infoprint», με την ευκαιρία που η «Κάτω βόλτα» κυκλοφόρησε από τον «Ιανό» σε έκτη έκδοση. Τόσο η έκδοση της Λευκωσίας όσο και η έκδοση της «Infoprint» νομίζω πως θα αποτελέσουν χρήσιμα βοηθήματα για τους μελετητές της ποίησης και της πεζογραφίας.

N.X.

Σημείωση: Το κείμενο αποτελεί εισαγωγικό σημείωμα του Ντίνου Χριστιανόπουλου στην παρούσα έκδοση.

Σε λίγες παράδες

- ❖ Τα κοκόνια της οδού Αισχύλου, Γιώργος Χρονάς, εκδόσεις Οδός Πανός: άμεσος καταγιριστικός λόγος ξεφλουδίζει την επιφάνεια, η θλίψη έρχεται στο φως με μια διάθεση λυτρωτική.
- ❖ Ο τοίχος σημαία, Χρίστος Παπαγεωργίου, εκδόσεις Ύψιλον, ποίηση, κάτω απ' το φαινομενικά ανδρόμητο και φλεγματικό, ενεδρεύει ο οίστρος, μια σειρά εξάρσεων και εκπλήξεων, όπως η προτροπή στο *Υστερόγραφο* (2): *μη δαγκώνεις τα χάρπια σου.*
- ❖ Του έρωτα... και του έρωτα, Γιάννης Κουβαράς, εκδόσεις Γαβριηλίδης, ποίηση: απλή η γλώσσα, πρωτοτυπία, πλούσιο ψυχικό υπόβαθρο, ήσυχος και τρυφερός ο σπαραγμός ώρες ώρες.
- ❖ Σιωπητήριο χιονιού, Ηλίας Κεφάλας, εκδόσεις Γαβριηλίδης, 134 χαϊκού: κρυμμένα σε τρεις παράδες ξαφνιάσματα ή λαμπυρίσματα, *φίδι στο ρείδρο: / με την κοιλιά του σπρώχνει / το φιδινόπωρο.*
- ❖ Τον συγγραφέα!, Ντέιβιντ Λοτζ, εκδόσεις Bell, πικρό το τίμημα που πληρώνει ο συγγραφέας γράφοντας, καθώς η αίσθηση της αποτυχίας μπορεί να φαρμακώσει τη ζωή του, να τον οδηγήσει σε κατάθλιψη, όπως διαπιστώνουμε σ' αυτή τη μυδιστορηματική βιογραφία του Χένρι Τζέιμς.

Γ.Κ.

...κάτι σαν Επίλογος

Πωλ Νιζάν
Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ
1938

- Όταν τελειώσουν οι διακοπές, είπε ο Λαφόργκ, μπορούμε λοιπόν να εκδώσουμε αυτό το περιοδικό, εφόσον θα υπάρχουν πάντα φιλόφρωνοι, αρκετά αφελείς, για να μας εμπιστευτούν χρήματα που δεν πρόκειται να ξαναδούν. Θα το εκδώσουμε και μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα θα σβήσει ...

- Φυσικά, είπε ο Ρόζενταλ. Υπάρχει ανάμεσά μας κανείς, τόσο διεφθαρμένος, που να πιστεύει ότι θα δουλεύουμε για πάντα;

- Τα περιοδικά πάντα κλείνουν, είπε ο Μπλουαγιέ. Πρόκειται για ένα δεδομένο που απορρέει άμεσα από την εμπειρία.

- Άν ήξερα, είπε ο Ρόζενταλ, ότι έστω και μια από τις επιχειρήσεις μου θα με δέσμευε για μια ζωή και θα μ' ακολουθούσε σαν καμιά οβίδα ή σαν πιστό σκυλί, τότε θα προτιμούσα καλύτερα να πνιγώ. Το να γνωρίζουμε τι θα γίνουμε είναι σαν να ζούμε νεκροί. [...] Καλή ζωή θα ήταν εκείνη όπου οι αρχιτέκτονες θα έχτιζαν σπίτια μόνο και μόνο για να έχουν την ευχαρίστηση να τα γκρεμίσουν και οι συγγραφείς θα έγραφαν βιβλία μόνο και μόνο για να τα κάψουν. Πρέπει να είναι κανείς αρκετά αγνός ή αρκετά γενναίος για να μην έχει την απαίτηση να διαρκούν τα πράγματα.

- Θα έπρεπε, είπε ο Λαφόργκ, να έχει κανείς απελευθερωθεί εντελώς από το φόβο του θανάτου.

- Δεν πρόκειται για ρομαντισμό, είπε ο Μπλουαγιέ, ούτε για μεταφυσικά άγχη. Σχεδιάζουμε να εκδώσουμε ένα περιοδικό γιατί δεν έχουμε ούτε γυναίκες, ούτε χρήματα, δεν υπάρχει κάτι να μας ενθουσιάσει. Από την άλλη, θα πρέπει να φτιάχνονται πράγματα και θα τα κάνουμε. Και δεν θα φτιάχνουμε πάντα περιοδικά.

- Και αν πηγαίναμε να πιούμε κάτι; είπε ο Πλουβινιάζ.

- Πάμε λοιπόν!

Απόδοση από τα Γαλλικά:

X. X.

*Για τη μεταφορά:
Σάκης Π. Αραμπατζής*

Οι συγγραφείς και οι συνεργάτες του τεύχους

● **Γιώργος Καρτέρης:** Συγγραφέας και ποιητής που ζει και εργάζεται στις Σέρρες. Έχει εκδώσει τρεις ποιητικές συλλογές, δυο συλλογές διηγημάτων και τέσσερα μυθιστορήματα από τις εκδόσεις «Εστία» καθώς και ένα θεατρικό έκδοση του περιοδικού «Δρομολόγιο». Βλ. «Δρομολόγιο» 1/ Φθινόπωρο 2003, 4 / Καλοκαίρι 2004 και 6 / Χειμώνας 2004-2005. ● **Αλέξης Ζήρας:** Γεννήθηκε το 1945 στην Αθήνα. Κριτικός λογοτεχνίας, γραμματολόγος, μεταφραστής. Στέλεχος εμπορικών επιχειρήσεων (1969-1974), σύμβουλος ραδιοφωνικών προγραμμάτων στην ΕΡΑ και ΕΤ (1982-1993), αρθρογράφος και λογοτεχνικός κριτικός στις εφημερίδες «Θεσσαλονίκη», «Η Αυγή», «Η Καθημερινή», «Ελευθεροτυπία», υπεύθυνος προγράμματος στις Εκδόσεις Πλέθρον (1978-1988). Επιφυλλογράφος στη μηνιαία επιθεώρηση «Διαβάζω». Υπεύθυνος σύνταξης του «Λεξικού Λογοτεχνίας» των Εκδόσεων Πατάκη. Συντάκτης του «Βιογραφικού Λεξικού» της Εκδοτικής Αθηνών και της Εγκυκλοπαίδειας «Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάνικα». Μέλος της συντακτικής επιτροπής των περιοδικών «Σχεδία», «Γράμματα και Τέχνες», «Τομές», «Ρεύματα», «Σημείο Λευκισίας». Από το 2003 διευθύνει, μαζί με τον Κ.Γ. Παπαγεωργίου, την τριμηνιαία επιθεώρηση κριτικής, «Κ». Βλ. «Δρομολόγιο» 2 / Χειμώνας 2003 - 2004. ● **Δημήτρης Μπαγέρης:** Κατάγεται από την Αρκαδία. Σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες και σε μεταπτυχιακό επίπεδο Διοίκηση Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών. Από νεαρός φοιτητής άρχισε να συγκεντρώνει υλικό για την λεγόμενη γενιά του '30 και ιδιαίτερος για το ζωγράφο - ποιητή Νίκο Εγγονόπουλο. Εργασίες του έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες και λογοτεχνικά περιοδικά («Καθημερινή», «Οδός Πανός», «Νέα Σκέψη», «Best Seller», «Διαβάζω», «Γράμματα και Τέχνες»). Έξεδωσε τα βιβλία: «Δημήτρης Χορς» (1997), «Ο διάσημος Νικόλας Ασιμος» (1999) και «Βασίλης Σύλλης: Μαχητής Εφημερεύον του Στίβου» (1999). Βλ. «Δρομολόγιο» 7/2005 ● **Γιώργος Κ. Αργεοπλάστης:** Γεννήθηκε στις Σέρρες το 1947. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την καταγραφή και δημοσιοποίηση της εξέλιξης της μουσικής στη γενεατεριά του. Άρθρα του, που αφορούν στη σεραϊκή μουσική παραγωγή μέχρι και τα τέλη του εικοστού αιώνα, έχουν φιλοξενήσει και παρουσιάσει περιοδικά της περιφέρειας και του κέντρου. Κατά την περίοδο 1984-2004 δημιούργησε αρχείο από φωτογραφικό και έντυπο υλικό. Μεγάλο μέρος του εξέδωσε και κατά καιρούς εξέδωσε. Παράλληλα, παρουσίασε νέους καλλιτέχνες της λόγιας μουσικής. Οργάνωσε αφιερώματα σε μουσικούς με τεκμηριωμένη προσφορά στην πόλη των Σερρών. Τέλος πρωτοστάτησε στην ίδρυση ή αναδιοργάνωση μουσικών συλλόγων, σχημάτων και χορωδιών πολυφωνικής μουσικής, συμμετέ-

χοντας τακτικά από το 1965 μέχρι το 2004 ως μέλος και εκπρόσωπος τους. Βλ. «Δρομολόγιο» 5 / Φθινόπωρο 2004 και 7 / 2005. ● **Αλίκη Συμεωνάκη:** Γεννήθηκε το 1966 στη Θεσσαλονίκη και κατάγεται από τον Λευκίμονα Σερρών. Σπούδασε στο τμήμα φιλολογίας του Α.Π.Θ. Σήμερα ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη. ● **Δημήτρης Ιωάννου:** Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Το 1967 μετανάστευσε στη Γερμανία όπου έζησε μέχρι το 1984. Σπούδασε στην Ανωτάτη Ακαδημία του Βελγίου Διαπαιδαγώγηση μέσω της Τέχνης, Ιστορία και Κοινωνιολογία Θεάτρου και Σκηνοθεσία. Παρακολούθησε σκηνοθεσία στην Κρατική Σκηνή του Κρατίδιου της Βόδης Βυτεβέργης. Φέρε τον ακαδημαϊκό τίτλο «Διπλωματούχος Παιδαγωγός Θεάτρου». Υπήρξε από το 1972 - 84 Καλλιτεχνικός Διευθυντής της Ελληνικής Θεατρικής Σκηνής, από το 1958 - 95 Καθηγητής Υποκριτικής στη Δραματική σχολή του Κ.Θ.Β.Ε. από το 1986 - 96 σκηνοθετεί και διευθύνει την Θεατρική Σκηνή του Δήμου Καβάλας, από το 1993 - 96 Καλλιτεχνικός Διευθυντής του Δ.Η.Π.Ε.Θ.Ε. Καβάλας, από το 1991 - 93 και 2000 - 03 Καλλιτεχνικός Διευθυντής στο Δ.Η.Π.Ε.Θ.Ε. Σερρών. Από την άνοιξη του 2003 έχει αναλάβει την Καλλιτεχνική Διεύθυνση του Δ.Η.Π.Ε.Θ.Ε. Καβάλας. Σκηνοθέτησε στην Ελλάδα και την Γερμανία πάνω από 40 θεατρικά έργα και έχει διδάξει σε πολλά σεμινάρια. Είναι μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Σκηνοθετών. Βλ. «Δρομολόγιο» 6 / Χειμώνας 2004-2005. ● **Βασίλης Βασιλικός:** Γεννήθηκε στην Καβάλα το 1934. Τελείωσε Νομικά στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και σκηνοθεσία τηλεόρασης στη Νέα Υόρκη. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας έζησε αυτοεξόριστος στην Αμερική και την Ευρώπη, κυρίως στο Παρίσι, όπου ανέπτυξε αντιστασιακή δράση. Επέστρεψε μετά τη μεταπολίτευση και έκτοτε ασχολείται με τη συγγραφή ζώντας ταυτόχρονα στις δυο χώρες. Εργάστηκε στην ΕΡΤ ως αναπληρωτής διευθυντής τα χρόνια 1981 - 1982. Σήμερα παρουσιάζει την λογοτεχνική εκπομπή «Άξιο Εστίν» στην ΕΡΤ-3. Από πολύ νέος άρχισε ν' ασχολείται με τη λογοτεχνία. Πρωτοεμφανίστηκε το 1953 με τη «Διήγηση του Ιάσονα». Δημοσίευσε ποιήματα, πολιτικά μυθιστορήματα, ταξιδιωτικά και θεατρικά έργα. Παράλληλα έχει κάνει μεταφράσεις ξένων έργων. ● **Δημήτρης Μαργαριτόπουλος:** Γεννήθηκε το 1941 στον Βαπτιστή Κιλκίς. Σπούδασε γεωπονία στο πανεπιστήμιο Hohenheim της τότε Δυτικής Γερμανίας. Κατοικεί στη Θεσσαλονίκη. Έχει εκδώσει τα μυθιστορήματα: «Ένα ηλίθιο γεμάτο φράουλες» (2001), «Οι τελευταίοι της μεγάλης τρέλας» (2003), «Ακρόπολις εξπρές» (2004) και τα διηγήματα « Σκοτσέζικο ντους» (2005). Κείμενά του έχουν δημοσιευθεί κατά καιρούς σ' εφημερίδες και περιοδικά. Βλ. «Δρομολόγιο» 5 / Φθινόπωρο 2004. ● **Χρύσα Σπυροπούλου:** Γεννήθηκε στις Σέρρες το 1957. Είναι φιλόλογος και ασχολείται με την κριτική βιβλίου. Συνεργάζεται με την εφημερίδα «Καθημερινή» και το περιοδικό «Διαβάζω».

Έχει γράψει τα βιβλία: «Ο αρχαιοελληνικός κόσμος στην ποίηση της Ζωής Καρέλλη» μελέτη, εκδόσεις Α.Σ.Ε., Θεσσαλονίκη 1988, «Αναγνώσεις» δοκίμια, εκδόσεις Πρόσπερος, Αθήνα 1992, «Αντανάκλασεις» πεζογραφήματα, εκδόσεις Πρόσπερος, Αθήνα 1994, «Ομιήλη στη λίμνη» νουβέλα, εκδόσεις Οδός Πανός, Αθήνα 1998, «Μάσκες στη σκιά», μυθιστόρημα, εκδόσεις Αγκυρα, Αθήνα 2000. Έχει μεταφράσει τα εξής βιβλία: «Αλόη» νουβέλα της Κάδριν Μάνσφελντ, εκδόσεις Οδός Πανός, Αθήνα 1993, «Κάρολ» μυθιστόρημα της Πατρίτσια Χάισμιθ, εκδόσεις Πρόσπερος, Αθήνα 1993, «Διο αδέρφια διαφορετικού φύλου» κινεζικό αφήγημα μεταφρασμένο από τα αγγλικά, εκδόσεις Οδός Πανός, Αθήνα 1995. ● **Γιώργος Χ. Θεοχάρης:** Εκδίδει, «μαζί με φίλους», στα Άσπρα Σπίτια της Βιοτιάς όπου ζει και εργάζεται, το λογοτεχνικό περιοδικό «Εμβόλιμον» από το 1988. ● **Αλέξανδρος Πέννας:** Γεννήθηκε στις Σέρρες το 1955. Από το 1967 ζει στην Αθήνα. Σπούδασε σκηνοθεσία κινηματογράφου. Έχει εργαστεί ως φωτογράφος στο χώρο της διαφήμισης. Από το 1985 εργάζεται στην τηλεόραση και τον κινηματογράφο στον τομέα της σκηνοθεσίας και της παραγωγής. Διδάσκει ψηφιακή επεξεργασία εικόνας. Έχει εκδώσει τη συλλογή διηγημάτων «Εννιά φίλιά» (Εκδόσεις «Εγνατία Οδός»). Βλ. «Δρομολόγιο» 5 / Φθινόπωρο 2004 και 6 / Χειμώνας 2004 - 2005. ● **Γιώργος Ρούβαλης:** Βλ. «Δρομολόγιο» 5 / Φθινόπωρο 2005 και 7.

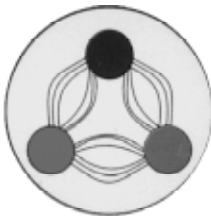

Εκδόσεις Δρομολόγιου

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΡΜΟΣ
Γ. ΖΛΑΤΚΟΥ 5, ΣΕΡΡΕΣ, ΤΗΛ.: 23210 55390

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΠΡΩΤΟΝΙΟ

Ανώτατο Επίπεδο!

Πλ. Εμπορίου, Σέρρες, Τηλ. 23210 67147

ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ 2, Τ.Κ. 62 122 ΣΕΡΡΕΣ
ΤΗΛ.: 23210 58800 FAX 23210 58802
alevra@otenet.gr

Σουπερ Μαρκετ
ΧΑΒΑΛΕΣ
το καλύτερο για κάθε σπίτι

Γ Ρ Α Μ Μ Η

ΕΙΔΗ : ΣΧΕΔΙΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Θ. ΤΟΣΟΥΝΙΔΗΣ

ΠΡΗΓΚ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ 1 ΣΕΡΡΕΣ
ΤΗΛ./FAX: 23210 51105 - 52277

ΦΟΤΟ

ΚΛΙΚ

Ζ. & Ν. ΜΑΝΔΗΛΙΩΤΗΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ 5 ΣΕΡΡΕΣ
ΤΗΛ: 23210 23131 - FAX: 52737

Κουρνιασμένα στην πευκόφυτη πηλιά
αγναντεύουν το Μπέθλις και τον ποταμό Στρυμόνα.
Χτισμένα πάνω στην Πηγή, είναι από τα πολυτελέστερα λουτρά
της χώρας μας.

ΛΟΥΤΡΑ ΣΙΔΗΡΟΚΑΣΤΡΟΥ

Βυζαντινοί και Πασάδες τα απόλαυσαν!...

Πυκνοί υδρατμοί,
πολύχρωμα ψηφιδωτά,
βυζαντινή αρχιτεκτονική.
Η ατμόσφαιρα παραμυθένια,
ονειρική! Ένα ταξίδι στο χρόνο
και εσείς κομμάτι του ονείρου
με το ταίρι σας
ή την παρέα σας,
με μοναδικό σύντροφο
τον γλυκό ήχο
του αείρου νερού της πηγής.
Χαλάρωση, αναζωογόνηση,
απόλαυση!
Ανάταση ψυχική, σωματική!
Μία εμπειρία μοναδική!
Ζήστε την και κερδίστε ζωή!
Το ταξίδι δεν τελειώνει εδώ.

**ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΛΟΥΤΡΩΝ ΣΙΔΗΡΟΚΑΣΤΡΟΥ**

ΜΑΥΑ

6ο χλμ. ΣΙΔ/ΣΤΡΟΥ - ΠΡΟΜΑΧΩΝΑ
ΤΗΛ.: 23230 22422 & 22441 FAX: 23230 24858
www.spa.gr e-mail: info@spa.gr

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ	Κ.Τ. ΣΕΡΡΩΝ	Αρ. Αδείας 1 ΕΚΤ.

